

Jaana Hämäläinen

KUNTOUTUSOHJAUS JA KUNTOUTUSOHJAUKSEN KOULU-
TUS SUOMESSA JA YHDYSVALLOISSA
Dokumentteihin perustuva vertaileva selvitys

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma
2016

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

KUNTOUTUSOHJAUS JA KUNTOUTUSOHJAUKSEN KOULUTUS SUOMESSA JA YHDYSVALLOISSA – Dokumentteihin perustuva vertaileva selvitys

Hämäläinen, Jaana
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma
Lokakuu 2016
Ohjaaja: Koivuniemi, Merja
Sivumäärä: 57
Liitteitä: 3

Asiasanat: kuntoutusohjaus, kuntoutusohjauksen koulutus, kuntoutusohjaaja, ohjaustyö

Opinnäytetyön aiheena oli selvittää mitä on kuntoutusohjaus ja minkälainen on kuntoutusohjauksen koulutus Yhdysvalloissa verrattuna kuntoutusohjaukseen ja sen koulutukseen Suomessa. Tarkoituksena oli selvittää, minkälaisena kuntoutusohjauksen koulutus Suomessa näyttäytyy vertailtaessa sitä kansainvälisellä tasolla. Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella kuntoutusohjauksen ja kuntoutusohjauksen koulutuksen sisällöllisiä eroja sekä yhteneväisyyksiä Suomessa ja Yhdysvalloissa. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää kuntoutusohjauksen koulutuksen kehittämistyössä Suomessa sekä kuntoutusohjauksen kansainvälisyyskehityksen huomioimisessa.

Opinnäytetyössä sovellettiin vertailuanalyysin menetelmää, vaikka kyseessä ei ole varsinainen kehittämissuunnitelma. Selvityksen tuloksia voidaan jatkossa käyttää kehittämissuunnittelussa. Opinnäytetyön aineistona käytettiin kuntoutusohjausta ja kuntoutusohjauksen koulutusta käsittelevää materiaalia Suomesta ja Yhdysvalloista. Käytettyjen englanninkielisten dokumenttien sisältö käännettiin vapaasti suomenkielille vastaamaan meillä käytettyä sanastoa ja termejä. Kirjallisen materiaalin ja dokumenttien pohjalta käsiteltiin kuntoutusohjauksen historiaa, syntyperää ja kehitystä, kuntoutusohjausta toimintana ja käsitteenä, kuntoutusohjauksen koulutuksen lähtökohtia ja rakennetta sekä kuntoutusohjauksen koulutusohjelmien sisältöä Suomessa ja Yhdysvalloissa.

Kuntoutusohjauksessa toimintana Yhdysvalloissa ja Suomessa on paljon yhteneväisyyttä, vaikka maiden palvelu- ja kuntoutusjärjestelmät poikkeavat toisistaan. Kuntoutusohjauksen laajentuneet asiakasryhmät sekä kattava toimintakyvyn ja toimintarajoitteiden käsitys näkyvät molemmissa maissa. Asiakkaan osallisuutta ja kumppanuutta korostetaan muutoksen tavoittelussa. Yhdysvalloissa kuntoutusohjauksessa näkyy kuitenkin sen psykologinen tai käyttäytymistieteellinen tausta kuntoutusohjauksen painottaessa vahvemmin ohjaustyötä interventiona sen terapeuttisesta näkökulmasta. Suomessa painopiste on vielä enemmän ohjaus-, neuvonta ja koordinoitutehtävissä. Kuntoutusohjauksen koulutus sijoittuu Yhdysvalloissa tiedekorkeakouluihin jatkotutkinto-ohjelmana, kun Suomessa kuntoutusohjausta opiskellaan perustutkintoon johtavassa koulutusohjelmassa ammattikorkeakoulussa. Koulutusohjelmien opetussuunnitelmien sisällöt ja ammatilliset kompetenssit ovat pitkälti saman suuntaiset Yhdysvalloissa ja Suomessa. Asiakkaiden parissa tehtävän ohjaustyön opetus ja harjoittelu sekä urasuunnitteluun ja työllistymiseen liittyvä ammatillinen osaaminen kuitenkin painottuvat Yhdysvalloissa Suomeen verrattaessa.

REHABILITATION COUNSELING AND REHABILITATION COUNSELING
EDUCATION IN FINLAND AND UNITED STATES – Comparative report based
on documents

Hämäläinen, Jaana

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Rehabilitation Counseling and Planning

October 2016

Supervisor: Koivuniemi, Merja

Number of pages: 57

Appendices: 3

Key words: rehabilitation counseling, rehabilitation counseling education, rehabilitation counselor, counseling

The purpose of this thesis was to report what is rehabilitation counseling and what is rehabilitation counseling education like in United States compared to Finland. The purpose was to find out how does the Finnish rehabilitation counseling education look in comparison at international level. The aim of the thesis was to examine similarities and differences of the content in rehabilitation counseling and rehabilitation counseling education in Finland and United States. This report can be utilized in development of the rehabilitation counseling education in Finland and taking the international development in rehabilitation counseling into consideration.

Benchmarking method was utilized in this thesis, even if it wasn't a true development project. The results of the report can be utilized in development planning. The material used in this thesis was documents discussing rehabilitation counseling and rehabilitation counseling education in Finland and United States. The content of used documents in English was freely translated to Finnish to relate the vocabulary and terms used in Finland. Based on the written material and documents the history, origin and evolution of rehabilitation counseling, rehabilitation counseling as an occupation and a concept, basis and structure of rehabilitation counseling education as well as the content of rehabilitation counseling education programs in Finland and United States were covered.

There is a lot in common in rehabilitation counseling practice in Finland and United States even if the social service and rehabilitation systems differ from each other. Expanding types of rehabilitation counseling clients as well as the broad understanding of functioning and disability are seen in both countries. Participation and partnership of the client in the pursuit of the change are stressed. However, the strong background in psychology and behavioral sciences shows in the rehabilitation counseling in United States and counseling as an intervention from the therapeutic point of view gets emphasized. In Finland the focus is still more in guidance, consulting and coordination. In United States rehabilitation counseling education is a master level graduate program in a university as in Finland it is a bachelor level program in a university of applied sciences. The content and knowledge domains in the curricula are similar in Finland and United States. However, in United States there is more emphasis on counseling skills and actual counseling work with clients as well as the domain of employment and career development.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS	7
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	7
2.2 Opinnäytetyön menetelmä ja toteutus	7
3 KUNTOUTUSOHJAUS SUOMESSA.....	9
3.1 Kuntoutusohjaus toimintana ja käsitteenä.....	9
3.2 Kuntoutusohjauksen kehitys osaksi kuntoutusta.....	12
3.3 Kuntoutusohjauksen nykymäärittely	13
3.4 Kuntoutusohjauksen ydinalueet	14
3.5 Kuntoutusohjaaja.....	15
4 OHJAUSTYÖ SUOMESSA.....	16
5 KUNTOUTUSOHJAUKSEN KOULUTUS SUOMESSA.....	18
5.1 Koulutuksen lähtökohdat ja rakenne	18
5.2 Kuntoutusohjauksen koulutuksen yleiset ja ammatilliset kompetenssit	19
5.3 Harjoittelu	20
5.4 Opetussuunnitelma Satakunnan ammattikorkeakoulussa	21
6 KUNTOUTUSOHJAUS YHDYSVALLOISSA	24
6.1 Kuntoutusohjauksen juuret ja kehitys Yhdysvalloissa.....	24
6.2 Kuntoutusohjaus toiminta ja käsitteen määrittely	25
6.3 Kuntoutusohjauksen ydinalueet	29
6.4 Kuntoutusohjaaja.....	29
7 OHJAUSTYÖ (COUNSELING) YHDYSVALLOISSA	31
8 KUNTOUTUSOHJAUKSEN KOULUTUS YHDYSVALLOISSA	32
8.1 Koulutuksen lähtökohdat ja rakenne	32
8.2 Kuntoutusohjauksen koulutuksen kompetenssit	35
8.3 Kliininen harjoittelu	35
8.4 Opetussuunnitelma Buffalon yliopistossa.....	37
9 AMMATILLINEN JÄRJESTÄYTYMINEN SUOMESSA JA YHDYSVALLOISSA.....	40
9.1 Suomen kuntoutusohjaajien yhdistys	40
9.2 American Rehabilitation Counseling Association ja National Rehabilitation Counseling Association.....	41
9.3 Kuntoutusohjaajan sertifikaatio Yhdysvalloissa	42
10 VERTAILU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	43
10.1 Kuntoutusohjauksen eroja ja yhteneväisyyksiä Suomessa ja Yhdysvalloissa.....	43
10.2 Koulutuksen eroja ja yhteneväisyyksiä Suomessa ja Yhdysvalloissa.....	45

11 POHDINTA	50
LÄHTEET	54
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kuntoutusohjauksen koulutuksen historia Suomessa on vielä suhteellisen nuori, tunnettuus vähäistä ja koulutuksesta valmistuneiden määrä melko pieni kuntoutuksen kentällä. Kuntoutusohjauksesta toimintana on kuitenkin säädetty niin terveydenhuolto-, sosiaalihuolto- kuin vammaispalvelulaissa ja kuntoutusohjauksen tarve nousee esille monissa yhteiskunnallisissa keskusteluissa liittyen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän uudistuksiin sekä kuntoutuksen palvelujärjestelmän pirstaleisuuteen. Kuntoutusohjauksen koulutuksesta valmistuvien tulevaisuus ja työmarkkina-asema kuntoutuksen tai sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisena tällä hetkellä ilman ammattinimikesuojausta askarruttaa. Kuntoutuksen ohjaaja (AMK) tutkintoa ei määritellä laissa terveydenhuollon eikä sosiaalihuollon ammattinimikkeistä ja se tuo omia haasteita koulutuksen markkinoinnille sekä kehittämislle. Ihmisten liikkuvuus eri maiden välillä ja monikulttuurisuus myös Suomessa on lisääntynyt viime vuosikymmeninä tuoden esille niin koulutus- kuin kuntoutusjärjestelmien suuria eroavaisuuksia eri maissa ja näiden merkitystä on hyvä pohtia myös koulutusohjelmia ja opetussuunnitelmia kehitettäessä.

Tämän opinnäytetyön aiheena on kuntoutusohjaus ja kuntoutusohjauksen koulutus Suomessa ja Yhdysvalloissa sekä näiden vertailu. Vaikka Yhdysvaltojen väestöpohja on Suomeen verrattuna yli 60-kertainen ja ensimmäinen kuntoutusohjauksen koulutusohjelma on aloitettu noin 50 vuotta aiemmin kuin Suomessa, vaikuttaa kuntoutusohjauksen näkyvyys ja tunnettavuus yleisesti väestön ja kuntoutuksen ammattilaisten keskuudessa olevan suhteellisen vähäistä myös siellä. Toimiessani fysioterapeuttina Yhdysvalloissa vuosina 1996-2007 moniammatillisessa työyhteisössä osallistuen monialaisiin täydennyskoulutuksiin, ei kuntoutusohjaus toimintana ja kuntoutuspalveluna tai kuntoutusohjaajat kuntoutuksen ammattilaisina tulleet tutuiksi. Kuntoutusohjauksen koulutus on vakiinnuttanut paikkansa Yhdysvaltalaisissa yliopistoissa ja valtakunnallisesti hyväksytyjä maisteritason koulutusohjelmia on tällä hetkellä lähes 100 opilaitoksessa (Council on Rehabilitation Education www-sivut 2016). USA:n työllisyysministeriön tilastojen mukaan Yhdysvalloissa on yli 120 000 kuntoutusohjaajan

työpaikkaa ja kuntoutusohjaajien työllisyyden odotetaan kasvavan tästä 9% vuoteen 2024 mennessä (Bureau of Labor Statistics www-sivut 2016).

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa kuntoutusohjauksen ja kuntoutusohjauksen koulutuksen yhteneväisyyksiä ja eroja Suomessa ja Yhdysvalloissa. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, minkälaisena suomalainen kuntoutusohjauksen koulutus näyttäytyy kansainvälisessä vertailussa. Tavoitteena on selvittää, minkälainen koulutus kuntoutusohjaajilla on Yhdysvalloissa, minkälainen kuntoutusohjauksen koulutusohjelma on sisällöltään ja minkälaisiin tehtäviin kuntoutusohjauksen koulutus antaa valmiuksia. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää kuntoutusohjauksen koulutuksen ja kansainvälistymismahdollisuuksien kehittämisessä Suomessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä kuntoutusohjaus on Suomessa ja Yhdysvalloissa?
2. Miten kuntoutusohjaajaksi kouluttaudutaan Yhdysvalloissa?
3. Minkälaista osaamista kuntoutusohjauksen koulutus tuottaa Suomessa ja Yhdysvalloissa?
4. Mitä eroja ja yhteneväisyyksiä ilmenee kuntoutusohjauksessa sekä kuntoutusohjauksen koulutuksessa Suomessa ja Yhdysvalloissa?

2.2 Opinnäytetyön menetelmä ja toteutus

Opinnäytetyön menetelmänä sovelletaan vertailukehittämistä eli benchmarking- menetelmää. Vertailukehittämisestä menetelmänä voidaan käyttää myös nimitystä vertailuanalyysi. Vertailukehittämisen lähtökohtana on kehitettävän kohteen omien toimintatapojen kyseenalaistaminen ja valmius ottaa vastaan vaikutteita toimintamalleista

muualla. Benchmarking-menetelmän avulla voidaan tunnistaa oman toiminnan heikkouksia ja laatia niiden kehittämiseen tähtäviä tavoitteita ja suunnitelmia. Sen avulla pyritään ottamaan oppia muilta toimijoilta. (Perälä, Junntila & Toljamo 2007, 13.) Tämä opinnäytetyö ei ole varsinainen kehittämisprojekti, jossa benchmarking-menetelmää käyttäen prosessin lopputuloksena olisi valmis kehittämissuunnitelma. Tätä vertailevaa selvitystä voidaan kuitenkin hyödyntää jatkossa kuntoutusohjauksen koulutuksen kehittämisessä Suomessa.

Opinnäytetyön tilaajana on Satakunnan Ammattikorkeakoulu (SAMK). Kuntoutusohjauksen koulutusohjelmien vertailussa käytetään Suomesta SAMK:n kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman opetussuunnitelmaa, joka on aikuiskoulutussovellus ja toteutetaan monimuoto-opetuksena. Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää erityisesti pohdittaessa kansainvälisyysosaamiseen tähtävään opetuksen suunnittelua ja kehittämistä sekä kansainvälisyyskehityksen huomioimista opetussuunnitelmassa. Kuntoutusohjauksen koulutuksesta ulkomailla ei ole tehty aiempia selvityksiä tai niiden sisältöä vertailtu suomalaisen koulutukseen aiemmissa opinnäytetöissä.

Aineistona käytetään saatavilla olevaa kirjallista materiaalia kuntoutusohjauksesta ja kuntoutusohjauksen koulutuksesta Suomessa ja Yhdysvalloissa. Perustana koulutuksen sisällön selvittämiseen Yhdysvalloissa käytetään kuntoutuksen koulutuksen neuvoston, Council on Rehabilitation Education (CORE), asettamia laatuvaatimuksia kuntoutusohjauksen koulutusohjelmille sekä näissä määriteltyjä osaamisalueita ja tavoiteltavia oppimistuloksia. Näitä verrataan kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmalle asetettuihin kompetensseihin ja oppimistavoitteisiin Suomessa. Yhdysvaltalaisen yliopiston kuntoutusohjauksen koulutusohjelman opetussuunnitelmaa vertaillaan Satakunnan ammattikorkeakoulun kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman opetussuunnitelmaan. Kuntoutusohjausta ja kuntoutusohjauksen koulutusta käsittelevää materiaalia ja dokumentteja koulutusta järjestävien yliopistojen verkkosivuilta tarkastellaan osana aineistoa. Yhdysvalloissa kuntoutusohjaajan on mahdollista myös sertifioidua, joka on erillinen prosessi tutkintoon johtavan koulutuksen suorittamisen ja toimiluvan saamisen lisäksi. Tätä sertifiointiohjelmaa hallinnoi oma toimielin Commission on Rehabilitation Counselor Certification (CRCC), jonka verkkosivuilta on saatavissa tietoa liittyen sertifiointiin ja sitä käytetään osana opin-

näytetyön aineistoa. Yhdysvalloissa kuntoutusohjauksen ammattilaisilla on oma kansallinen järjestö American Rehabilitation Counseling Association (ARCA), jonka yhtenä tärkeänä tavoitteena on lisätä yleistä tietoisuutta kuntoutusohjauksesta ja sen näkyvyyttä. Järjestön verkkosivuilta löytyvää materiaalia käytetään niin ikään aineistossa. Kuntoutusohjausta käsitteleviä julkaisuja ja artikkeleita on paljon mm. Rehabilitation Counseling Bulletin ja Rehabilitation Research, Policy and Education julkaisuissa, mutta ne eivät ole saatavilla tai luettavissa verkkojulkaisuna ilman erillisiä kustannuksia. Tällainen materiaali joudutaan jättämään opinnäytetyön aineiston ulkopuolelle.

3 KUNTOUTUSOHJAUS SUOMESSA

3.1 Kuntoutusohjaus toimintana ja käsitteenä

Invalidiliitto hallinnoi Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman kuntoutusohjauksen kehittämishankkeen vuosina 2011-2012, jonka tuloksena koottiin suomalaista kuntoutusohjausta käsittelevä artikkelikokoelma. Artikkelit käsittelevät kuntoutusohjausta pääosin terveydenhuollossa ja eri erikoisaloilla kuntoutusohjaajien itsensä kuvaamana. Kokoelma koostuu 26 artikkelista, joista suurin osa kuvaa kuntoutusohjausta erikoissairaanhoidossa. Kuntoutusohjausta toimintamuotona tai työmenetelmänä on nähtävissä Suomessa jo ennen kuntoutusohjaajien toimien perustamista tai kuntoutusohjauksen koulutuksen alkamista. Kuntoutusalan lainsäädäntöä uudistettiin 1990-luvulla ja kuntoutuksen kehittämiseen nähtiin tarvetta myös koulutuksen kautta. Kuntoutuksen eri toimijoiden väliseen työnjakoon kaivattiin selkeyttä ja kuntoutujan osallisuuden lisäämiseen toivottiin parannusta. Ammattikorkeakoulututkintoon valmistava kuntoutusohjauksen ja –suunnittelun koulutusohjelma käynnistyi vuonna 1997. (Saksanen 2012.)

Reito (2009) on kehittämishankkeessaan perehtynyt kuntoutusohjauksen ja –suunnittelun koulutusohjelmien opetussuunnitelmien sisältöön ja tarkastellut niiden työelämälähtöisyyttä. Koulutusohjelmista valmistuvien kuntoutuksen ohjaajien ammatilli-

sen asiantuntijuuden todettiin painottuvan asiakkaan kuntoutumisen edistämiseen kuntoutuksen palvelujärjestelmässä ja kuntoutusprosessin ohjaamiseen. Työelämälähtöisyyden parantamiseksi nähtiin tarpeellisenä kehittää koulutusohjelmissa asiakkaan kokonaisvaltaisen palveluprosessin ohjaamiseen ja palveluiden yhteensovittamiseen tärkeitä sisältöjä.

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ja Satakunnan ammattikorkeakoulussa on tehty opinnäytetyöt, joissa on selvitetty vuosina 2007-2013 kuntoutuksen ohjaaja (AMK) tutkinnon suorittaneiden työllistymistä, työtehtävien sisältöä ja kokemuksia koulutuksen antamista valmiuksista työelämään (Laine & Nappa 2014; Renfors 2014). Näistä selvityksistä voidaan vetää yhteen tietoa kuntoutusohjauksesta ammattina Suomessa sekä siitä, minkälaista osaamista kuntoutusohjauksen koulutuksesta valmistuneet kokevat omaavansa ja tarvitsevansa työelämässä. Koulutuksen käyneet työskentelevät monilla eri tehtävänimikkeillä, eri sektoreilla ja erilaisissa tehtävissä. Työtehtävien keskeisinä sisältöinä näkyy kuntoutumista tukeva ohjaus ja neuvonta, koordinointi sekä yhteistyötehtävät. Koulutuksesta valmistuneiden ajatuksissa koulutuksen kehittämiseen tuli esille mm. käytännön asiakastyö, asiakas- tai sairausryhmäkohtainen tieto, kuntoutuksen vaikuttavuuden arviointi, perhelähtöisyys, maahanmuuttajanäkökulma sekä kasvatuksellinen ja sosiaalinen kuntoutus.

Niemi ja Volanen (2013) ovat AMK-opinnäytetyössään kirjallisuuskatsauksen keinoin pyrkineet selvittämään kuntoutusohjaajan roolia suomalaisessa kuntoutusjärjestelmässä sekä kuntoutusohjauksen ja –suunnittelun koulutuksen antamia valmiuksia työelämään. He sivuavat kuntoutusohjauksen ja kuntoutusohjauksen koulutuksen olemassa oloa myös muualla maailmassa, Englannissa ja Australiassa. Jatkotutkimusehdotuksena he esittävät kuntoutusohjaukseen liittyvien käsitteiden merkitysten, sisältöerojen sekä samankaltaisuuksien vertailua kansainvälisellä tasolla.

Notko (2006) on pohtinut kuntoutusohjauksen ja palveluohjauksen sisällöllistä eroa ja toteutusta. Vaikka ne ovat toimintamuotoina tulleet suomalaiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon eri aikaan ja eri reittejä, vaikuttavat ne pohjimmiltaan samalta asialta. Molemmissa on kyse asiakkaan ja hänen lähipiirinsä tukemisesta ja ohjaamisesta, toimintavaihtoehtojen hakemisesta ja yhteistyöstä asiakkaan elämänlaadun ylläpitä-

miseksi ja parantamiseksi. Toteuttamistavat vaihtelevat organisaatio- ja työntekijäkohtaisesti, mutta keskeistä on asiakaslähtöisyys sekä toimintojen ja palveluiden yhteensovittaminen. Yksinkertaisimmillaan kuntoutus- ja palveluohjaus on yhteistyön koordinoimista ja asiakkaan ohjaamista hänelle sopiviin palveluihin. Toimintamuotojen kehittyessä on kuitenkin enenevässä määrin ryhdytty painottamaan asiakkaan osallisuutta ja yhdessä toimimista sekä asiakkaan omien voimavarojen tunnistamista ja hyödyntämistä. Kuntoutusohjauksen ja palveluohjauksen toiminta-alueet ja asiakasryhmät ovat samat, eikä niitä toimintana voida selkeästi erottaa toisistaan. Leino (2007) on myös pohtinut kuntoutusohjauksen funktiota ja sopiviin palveluihin ohjaamisen korvaamista ratkaisujen etsimisellä yhdessä kuntoutujan kanssa. Vilkkumaa (2010) puolestaan näkee kuntoutusohjauksen kuntoutusprosessin kattavana koordinoivana toimintana asetettujen kuntoutumistavoitteiden edistämiseksi yhteistyössä kuntoutujan kanssa hänen kuntoutumiseen vaikuttava ympäristö huomioiden.

Järvikoski (2013) on raportissaan selvittänyt kuntoutuksen kehitystä ja sen monimuotoisuutta. Vaikuttavien ja oikea-aikaisten kuntoutuspalveluiden takaamiseksi niiden ohjausta ja koordinoimista on jo pitkään pidetty tärkeänä, mutta sen toteutumiseen liittyviä haasteita ei ole onnistuttu yksiselitteisesti ratkaisemaan. Kuntoutuksen kentälle ohjauksen ja palveluiden yhteensovittamisen tarpeeseen on syntynyt myös uusilla nimikkeillä toimivia henkilöitä kuten työkykyneuvojia, työkykykoordinaattoreita ja palveluohjaajia. Monimuotoisessa ja monialaisessa kuntoutuksessa kaivataan kuitenkin kuntoutusprosessin ohjauksen vastuuhenkilöä, joka kuntoutuskoordinaattorina toimisi yhdyshenkilönä kuntoutujan ja kuntoutusta toteuttavien tahojen välillä ylittäen eri järjestelmien tai organisaatioiden rajat nykyistä joustavammin.

Kuntoutusasian neuvottelukunta (2015) on antanut tilannekatsauksen monialaisesta kuntoutuksesta ja sen kehittämistä. 2000-luvulla kuntoutus on laajentunut entisestään niin kohderyhmien kuin toiminta-alueiden osalta. Kuntoutuksen ja näin myös kuntoutusohjausta tarvitsevien kohderyhmissä ovat nousseet esille etenkin ikääntyvät kotona asuvat, sosiaalisessa syrjäytymisvaarassa olevat (nuoret, pitkäaikaistyöttömät, mielenterveyskuntoutajat, rikosten tekijät sekä maahanmuuttajat) ja osatyökykyiset. Kuntoutusjärjestelmässä on todettu tarvittavan vahvaa kuntoutusprosessin koordinaatiota, yhteistyötä ja osaamista eri tahojen vastuulle kuuluvien palveluiden ja etuuksien

joustavaksi yhteensovittamiseksi. Tämän kokonaisuuden ohjattavuuden parantamiseksi yhtenä vaihtoehtona nähdään elämänkaarimallin näkökulma järjestelmäkeskeisen toiminnan sijaan. Kuntoutuspalveluja tulisi kehittää sisältö edellä kohderyhmän ikä ja erityistarpeet huomioiden. Vaikka kuntoutuspalveluiden tai toimintojen valikoima olisi laajakin, tulisi rinnalla kulkea yksi nimetty, prosessia koordinoiva ja seuraava työntekijä.

3.2 Kuntoutusohjauksen kehitys osaksi kuntoutusta

Kuntoutusohjauksen juuret Suomessa ulottuvat 1930-luvulle. Raajarikkoisten kouluun (nykyinen Ruskeasuon koulu) palkattiin tuolloin kuraattori, jonka työn tavoitteena oli koulun ja avohuollon yhteistyön kehittäminen. (Rytkönen 2012, 62.) Lahikainen (2000, 260) tosin näkee kuntoutusohjauksen historian ulottuvan Suomessa jopa 1920-luvulle ja tällöin käynnistyneeseen sopeutumisvalmennuskurssitoimintaan, jota hän vertaa ryhmäkuntoutusohjaukseen. 1940-luvulla invalidien oppilaitoksissa työskennelleiden invalidihuoltajien työnkuva kotikäynteineen lähenteli myöhemmin muotoutuneen kuntoutusohjaajan toimenkuvaa. 1960-luvulla kuntoutusohjaus kehittyi toimintamalliksi myös Vakuutusalan kuntouttamiskeskuksessa (Vakuutuskuntoutus VKK). Sitä kutsuttiin kuntoutusneuvonnaksi ja se oli määritelty demokraattiseksi vuorovaihtokutukseksi kuntoutettavan ja kuntoutusneuvojan välillä. Tavoitteena oli kuntoutettavan vammasta tai sairaudesta aiheutuvien haittojen vähentäminen ottaen huomioon vammasta tai sairaudesta aiheutuvat rajoitukset, kuntoutettavan voimavarat ja yhteiskunnassa käytettävissä olevat palvelut. 1970-luvulla invalidihuoltolain muutosten yhteydessä aktiivisten potilas- ja vammaisjärjestöjen aloittama kuntoutusohjaus tuli lakisääteiseksi toiminnaksi. Aluksi kuntoutusohjaustoiminta oli yksilöllistä sopeutumisvalmennusta. 1980-luvulla kuntoutusohjauksen järjestämisen päävastuu siirtyi terveydenhuollolle ja sitä organisoitiin keskussairaaloiden palveluksi. Vammaisjärjestöiltä ostettua kuntoutusohjauspalvelua muutettiin erikoissairaanhoidon omaksi toiminnaksi. Terveydenhuollon näkökulma korostui ja vuonna 1986 kuntoutusohjaustyöryhmä päätyi määrittelemään kuntoutusohjauksen laaja-alaiseksi vammaisen ja pitkäaikaissairaahan henkilön jokapäiväistä selviytymistä tukevaksi toiminnaksi. Sen todettiin olevan henkilön elämäntilanteen kokonaisvaltaista huomioonottamista hoito- ja kun-

toutustyössä. Nykyisin jo kumotussa asetuksessa lääkinnällisestä kuntoutuksesta kuntoutusohjauksen todetaan olevan kuntoutujan ja hänen lähiympäristönsä tukemista ja ohjausta sekä kuntoutujan toimintamahdollisuuksiin liittyvistä palveluista tiedottamista (Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta 1015/1991, 3 §). (Musikka-Siirtola, Siirtola, Wikström 2008, 41-42; Vilkkumaa 2010.)

Kuntoutusohjausnimikkeistön laatimiseen 2000-luvun alkupuolella osallistui joukko kuntoutusohjaajia sekä kuntoutusohjauksen koulutuksen edustajia. Nimikkeistössä siis heijastuu vahvasti kuntoutusohjaajien tekemä työ sekä siihen valmistava koulutus sen alkutaipaleella. Kuntoutusohjausnimikkeistö on säilynyt ennallaan sen ensimmäisestä julkaisusta vuonna 2003. Oppaassa kuvataan kuntoutusohjausta kuntoutumisprosessiin liittyvänä toimintana ja itsessäänkin prosessinomaisena toimintana. Se nähdään vuorovaikutustapahtumana, jossa korostuu kuntoutujan kokemukset sekä tunteet ja merkittävänä työvälteenä on kuntoutusohjaajan persoonallisuus, kyvyt sekä luovuus. Keskeistä on kuntoutujan elinympäristöön suuntautuva työ, yhdyshenkilönä toimiminen sekä ohjaus ja neuvonta kuntoutuspalvelujärjestelmiin sekä etuisuuksiin liittyvissä asioissa. Koska kuntoutusohjaajan kelpoisuusvaatimuksena ei ole ollut tietty koulutustausta tai tutkinto, on kuntoutusohjaustyö usein painottunut sen mukaan, mikä on ollut työntekijän koulutustausta ja kokemus. Työtä on muokannut asiakkaiden tarpeet, kuntoutusohjaajan oma osaaminen ja työyhteisön odotukset. Pohjakoulutus erikoissairaanhoidossa toimivilla on 2000-luvun alussa ollut yleisimmin sairaanhoitajan koulutus. Muita tutkintoja ovat olleet mm. fysioterapeutti, terveydenhoitaja, sosionomi, sosiaalityöntekijä, erityis-/lastentarhanopettaja ja toimintaterapeutti. (Kuntoutusohjausnimikkeistö 2010.)

3.3 Kuntoutusohjauksen nykymäärittely

Suomen kuntoutusohjaajien yhdistys ry:n esitteessä määritellään tiivistetysti, että kuntoutusohjaus on asiakkaan ja hänen lähiyhteisön tukemista, ohjausta ja neuvontaa muuttuneessa elämäntilanteessa. Kuntoutusohjauksen toimintaympäristönä voi olla mm. koti, päiväkotia, koulu, työpaikka, kuntoutuslaitos, sairaala, poliklinikka, yksityisen palveluntuottajan tilat tai sopeutumisvalmennuskurssin toteutuspaikka. Kuntou-

tusohjaus on asiakaslähtöistä yhteistyötä moniammatillisissa verkostoissa, missä toiminnan keskiössä on kuntoutuja itse. Yhteistyötahoja ovat mm. Kela, TE-toimisto, sosiaalitoimi, koulutoimi, vakuutuslaitokset, kuntoutuslaitokset, yksityiset palveluntuottajat ja kolmannen sektorin toimijat. (Suomen kuntoutusohjaajien yhdistys ry:n www-sivut 2016.)

Kuntoutusohjaus on asiakkaalle maksutonta lakisääteistä kuntoutuspalvelua terveydenhuollon lääkinällisessä kuntoutuksessa, sosiaalihuollon sosiaalisessa kuntoutuksessa ja vammaispalvelussa. Terveydenhuollossa kuntoutusohjaus liittyy asiakkaan sairaanhoitoon. Sosiaalipalveluissa sosiaalinen kuntoutus on tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan ja ehkäistään näiden keskeyttämistä. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu kuntoutusohjaus ja tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen. Vammaisuuden perusteella järjestettävänä tukitoimena annettavan kuntoutusohjauksen sisällöstä voidaan säätää tarkemmin valtion asetuksella. Kuntoutusohjausta voidaan antaa vammaiselle henkilölle, hänen lähiomaiselle, hänestä huolehtivalle tai muutoin läheiselle henkilölle. Tämän hetkessä lainsäädännössä ei kuitenkaan ole tarkemmin määritelty mitä kuntoutusohjaus on, mitä se pitää sisällään ja kuka sitä tekee. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987, 8 §; Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 17 §; Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 29 §.)

3.4 Kuntoutusohjauksen ydinalueet

Suomen kuntoutusohjaajien yhdistys erottelee kuntoutusohjauksessa viisi keskeistä osa-aluetta:

- kokonaistilanteen kartoitus
- toiminta- ja työkyvyn arviointi
- suunnittelu ja seuranta
- yksilöllinen palvelutarpeen määrittely ja palveluiden yhteensovittaminen
- kuntoutumista tukeva ohjaus ja neuvonta

(Suomen kuntoutusohjaajien yhdistys ry:n www-sivut 2016.)

Kuntoutusohjausnimikkeistöllä on pyritty tarkentamaan kuntoutusohjaustyön sisältöä ja kuntoutusohjauspalveluita. Siinä varsinainen kuntoutusohjaustyö voidaan erotella neljään pääluokkaan:

- arviointi ja suunnittelu kuntoutusohjauksessa
- kuntoutumista tukeva ohjaus ja neuvonta
- elinympäristössä selviytymisen tukeminen
- koordinointi ja yhteistyötehtävät

(Kuntoutusohjausnimikkeistö 2010.)

Arviointi ja suunnittelu sisältävät asiakkaan kokonaistilanteen, toimintakyvyn, kuntoutumismahdollisuuksien sekä kuntoutus- ja palvelutarpeiden arvioinnin ja kuntoutusprosessin suunnittelun. Ohjaus ja neuvonta voi olla sairastumiseen tai vammautumiseen liittyvää tukea ja neuvontaa, palveluihin ja tukitoimiin liittyvää ohjausta ja neuvontaa, kasvatusta ja koulunkäyntiä tukevaa ohjausta, ammattiin ja työelämään liittyvää ohjausta, ensitiedon antamista tai sopeutumisvalmennusta. Elinympäristössä selviytymistä tukeva toiminta ja apuvälinepalvelut voivat olla osa kuntoutusohjaustyötä. Asiakkaan kuntoutuksen koordinointi ja kuntoutusta tukevien palveluiden yhteensovittaminen, yhteistyö eri tahojen kanssa asiakkaan asioissa ja asiakkaan yhdyshenkilönä toimiminen näyttäytyy keskeisenä toiminta-alueena kuntoutusohjauksessa.

(Kuntoutusohjausnimikkeistö 2010.)

3.5 Kuntoutusohjaaja

Kuntoutusohjaajan nimikkeellä alkoi työntekijöitä näkyä 1970-luvun lopulla. Invalidiliitto palkkasi ensimmäisen kuntoutusohjaajan 1977 ja Ruskeasuon kouluun palkattiin ensimmäinen työntekijä kuntoutusohjaajan nimikkeellä valtion määrärahoihin vuonna 1980. Pätevyysvaatimuksina kuntoutusohjaajana toimimiselle oli yleisesti jokin sosi- tai terveydenhuoltoalan tutkinto ja työkokemus kohderyhmän asiakkaiden parissa. Etuna oli kuntoutukseen perehtyneisyys ja vammaisalan tuntemus. Ennen apuvälinehuollon järjestämisvastuun siirtymistä terveydenhuollolle lakiuudistusten myötä

vuonna 1984 se kuului sosiaalihuollon osalle ja kuntoutusohjaajien rooli apuvälinepalveluiden osalta oli nykyistä merkittävämpi. (Pettersson 2012, 4-5; Rytönen 2012, 62; Saksanen 2012, 3.)

Kuntoutusohjaajien virkoja perustettaessa kuntoutusohjaaja toimi useimmiten terveydenhuollon erityistyöntekijänä. Kuntoutusohjaaja nähtiin vammais- tai sairausryhmäkohtaisten elämäntilanteiden asiantuntijana, joka toimi asiakkaan tukihenkilönä, asiamiehenä, tiedonvälittäjänä ja yksilökohtaisten kuntoutuspalveluiden koordinoijana. Kuntoutusohjaajan odotettiin hyödyntävän työssään lääketieteen, psykologian ja hoitotyön periaatteita, soveltaen tässä myös kasvatuksellisen ja sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteita. (Musikka-Siirtola, Siirtola, Wikström 2008, 41-42.)

Kuntoutusohjaaja ei ole nykyhetkellä laillistettu ammattihenkilö tai nimikesuojattu ammattinimike sosiaali- ja terveydenhuollossa Suomessa (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994; Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015).

4 OHJAUSTYÖ SUOMESSA

Englannin kielen termi ”counseling” on vakiintunut suomen kieleen käännöksellä ohjaus tai ohjaustyö. Yksinkertaisesti määriteltynä tällä tarkoitetaan niitä ammatillisia käytäntöjä, joiden tarkoitus on auttaa asiakasta toteuttamaan itseään elämässä. Erona esimerkiksi hoitotyöhön on se, että ohjaus ei kohdistu suoraan sairauden hoitoon. Ohjaustyössä voidaan käsitellä sairaudesta riippumattomia tai siihen liittyviä huolenaiheita, joilla voi olla merkitystä toipumisen tai kuntoutumisen kannalta. (Lahikainen 2000, 259.) Termi ”counseling” viittaa avun antamiseen tarjoamalla tietoa tai harkittuja mielipiteitä sekä tulevaisuuden toimia koskevaan punnintaan. Suomalainen vastine ohjaus taas viittaa lähtökohdiltaan suurempaan ja tiukempaan toimintaan, joka saattaa tuoda käsitteeseen harhaanjohtavia miellelyhtymiä. (Kosonen 2000, 315.)

Lahikainen (2000) kuvaa ohjaustyötä asiakkaan elämänmuutosten ja –muutosprosessien hallintaan osallistumiseksi aikaa, huomiota ja kunnioitusta antamalla. Tämä perustuu brittiläisen ohjaus- ja neuvontatyön yhteisjärjestön, British Association of Counselling, antamaan viralliseen määritelmään. Huomion antamiseen liittyy oleellisesti asiakkaan aktiivinen kuunteleminen ja suoraan sanomatta jäädyn kuuleminen. Informaation vastaanottamisen lisäksi asiakkaan kokemusten, tunteiden ja arvojen empaattinen tunnistaminen sekä yhdessä jakaminen korostuvat. Tätä ei tule kuitenkaan sekoittaa ylihoivaamiseen. Informaatiossa on määrää merkittävämpää sen tarkkuus ja tulkinta selkeyttävillä kysymyksillä. Jokainen kysymys voidaan nähdä interventiona, jonka avulla asiakkaalle tarjoutuu mahdollisuus omien kokemusten ja tavoitteiden peilaamiseen ja muokkaamiseen. Kunnioituksen antaminen ja asiakkaan itsemääräämisoikeuden tunnistaminen edellyttävät hyväksyntää ja positiivista suhtautumista ohjaajan omista arvoista riippumatta. Kaikkeen tähän tarvitaan aikaa, jotta keskinäisestä vuorovaikutuksesta päästään kumppanuuteen ja onnistuneeseen ohjausprosessiin.

Onnismaa (2007, 23-29) tarkastelee ohjausta työmenetelmänä ja ammatillisen keskustelun muotona. Hän erottaa ammatillisissa toimintatavoissa ohjauksen, neuvonnan ja tiedottamisen toisistaan. Ohjausvuorovaikutuksessa ohjattavan rooli on aktiivinen ja hänen omat tavoitteet sekä tulkinnat ovat työskentelyn lähtökohta. Tarkoituksena on keskustelun keinoin edistää ohjattavan kykyä parantaa elämäänsä. Ammatillaisen rooli on vahvistaa ohjattavan toimintakykyä ja välttää valmiiden ratkaisumallien tarjoamista. Ohjauskeskustelu on monivaiheinen ja rakenteellisesti löyhä. Ohjausprosessi voi edellyttää useita keskustelukertoja. Ohjaus erotetaan kuitenkin selvästi myös terapiasta.

Terveysalalla ohjaus on nähty osaksi ammatillista perusosaamista sekä perustyötä ja toisaalta se tunnistetaan omaan työhön liittyvänä erillisenä erityisosaamisena sekä työmenetelmänä. Ohjauksessa oman työn perusosaamisena korostuu ammattispesifi osaaminen ja asiantuntijuus, kun taas erityisosaamisena siinä painottuu asiakaslähtöisyys, ohjausmenetelmät, lähestymistavat ja ohjauksen merkityksellisyyden ymmärtäminen. Osana perusosaamista kaikki vuorovaikutustilanteet asiakkaan kanssa voidaan nähdä ohjauksena. (Vänskä 2012, 57-66.)

5 KUNTOUTUSOHJAUKSEN KOULUTUS SUOMESSA

5.1 Koulutuksen lähtökohdat ja rakenne

Suomen kuntoutuslainsäädännössä tehtiin laaja uudistus 1990-luvulla, jolloin lääkinälliseen kuntoutukseen määriteltiin kuuluvaksi kuntoutusohjaus, kuntoutuksen suunnittelu ja seuranta sekä tarvittaessa nimetty yhdyshenkilö (Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta 1015/1991, 3 § ja 5 §). Suomalaisessa monikanavaisesti muodostuneessa kuntoutusjärjestelmässä on nähty aiheelliseksi kehittää malleja ja keinoja kuntoutusprosessin käynnistämisen, ohjauksen, koordinoinnin ja seurannan sekä kuntoutuksen asiakasyhteistyön parantamiseksi. On koettu tarvetta ammattilaiselle, joka yhdistää eri sektoreiden palvelut kuntoutusprosessin tavoitteita palvelevaksi kokonaisuudeksi ja toimii vastuuhenkilönä. Näihin tarpeisiin käynnistettiin vuonna 1997 ammattikorkeakoulututkintoon johtavat kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmat ja tutkintonimikkeeksi vahvistettiin kuntoutuksen ohjaaja (AMK). (Järvikoski & Härkäpää 2011, 62-69.)

Suomessa ammattikorkeakoulujen toiminta ja opetus perustuvat valtioneuvoston antamaan toimilupaan. Toimiluvassa määrätään koulutusvastuusta ja mitä tutkintoja nimetty ammattikorkeakoulu voi koulutusohjelmillaan tarjota. Tutkintotavoitteista ja opintojen rakenteesta säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella. Opetussuunnitelmista päättää kukin ammattikorkeakoulu itse. (Ammattikorkeakoululaki 932/2014, 7 §, 8 § ja 14 §.) Kuntoutuksen ohjaajan tutkintoon johtavassa kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmassa opetetaan kuntoutuksen perusteita ja kuntoutusta ohjaavaa lainsäädäntöä; kuntoutuksen palvelujärjestelmää ja kuntoutuspalveluita; kuntoutustarpeen arviointia ja asiakaslähtöisyyttä kuntoutuksessa; hyvää kuntoutuskäytäntöä ja ohjaustyön eettisiä periaatteita; kuntoutuksen suunnittelua yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasolla; kuntoutusohjauksen työmenetelmiä; johtamista ja yrittäjyyttä; työelämän kehittämistoimintaa, laatua ja vaikuttavuutta; opiskelu- ja työelämätaitoja; viestintää, englannin ja ruotsin kieltä. (Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut 2016.)

Kuntoutusohjauksen koulutus pyrkii vastaamaan yhteiskunnalliseen ja työelämän tarpeeseen. Suomalainen kuntoutusjärjestelmä on pirstaleinen palvelukokonaisuus ja

kuntoutuksen moniammatillinen yhteistyö tarvitsee koordinoitua. Kuntoutusta perustellaan sekä kansantaloudellisella hyödyllä että yksilön hyvällä. Sillä pyritään vaikuttamaan työkykyisen työvoiman riittävyyteen sekä väestön toimintakyvyn ja sosiaalisen selviytymisen ylläpymiseen tai paranemiseen. Kuntoutuksessa korostuu kuntoutujan tarpeet ja hänen osallistuminen sekä voimavarat. Kuntoutusohjaus nähdään osana nykyaikaista palvelujärjestelmää ja asiakaslähtöisen ohjauksen merkitys korostuu palvelurakenteiden muuttuessa. Kuntoutusohjauksen koulutuksessa perehdytään laaja-alaisesti kuntoutuksen palveluihin, niitä ohjaavaan lainsäädäntöön ja rahoitukseen. Koulutus pyrkii antamaan valmiuksia asiakkaan työ- ja toimintakyvyn sekä ympäristöön liittyvien haasteiden tunnistamiseen, niihin vaikuttamiseen ja kuntoutustoiminnan kehittämiseen. (Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut 2016.)

Suomessa kuntoutuksen ohjaaja (AMK) on sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, josta käytetään kansainvälisesti nimitystä Bachelor of Social Services and Health Care. Tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä (op), josta monimuotokoulutuksessa yleisesti suoritetaan 90 op, kun taustalla on aiemmin suoritettu sosiaali- ja/tai terveysalan opistoasteen tai ammattikorkeakoulun tutkinto ja alan työkokemusta. Suoritettavien opintojen määrä perustuu henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan ja aikaisempaa osaamista on mahdollista lukea osaksi tutkintoa erillisellä hakumeneteltyllä. Tutkinnon suoritettuaan ja riittävän työkokemuksen jälkeen on mahdollista hakea jatko-opintoihin ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen. YAMK-tutkinto on laajuudeltaan 90 op ja kansainvälisesti tästä käytetään nimitystä Master of Social Services and Health Care. (Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut 2016; Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut 2016.)

5.2 Kuntoutusohjauksen koulutuksen yleiset ja ammatilliset kompetenssit

Suomalaisessa ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa on määritelty kaikille koulutusohjelmille yhteiset kompetenssit sekä koulutusohjelmakohtaiset ammatilliset kompetenssit. Nämä osaamisalueet ja niihin liittyvät oppimistavoitteet on esitelty tarkemmin liitteissä 1 ja 2. Kaikille yhteiset kompetenssit ovat laajoja osamiskokonaisuuksia, jotka luovat perustan ammatillisen asiantuntijuuden kehittymiselle. Yhteiset kompetenssit (Liite 1) sisältävät seuraavat viisi kokonaisuutta:

- oppimisen taidot
- eettinen osaaminen
- työyhteisöosaaminen
- innovaatio-osaaminen
- kansainvälisyysosaaminen

(Satakunnan ammattikorkeakoulu www-sivut 2016, Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opetussuunnitelma 2014-2015.)

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmakohtaiset kompetenssit on määritetty yhteistyössä kuntoutuksen ohjaaja (AMK) tutkintoon johtavaa koulutusta tarjoavien ammattikorkeakoulujen kesken. Ammatilliset kompetenssit (Liite 2) muodostuvat kuudesta kokonaisuudesta:

- kuntoutustarpeen arviointi
- asiakkuus ja kuntoutuspalvelut
- kuntoutuksen suunnittelu
- moniammatillinen yhteistyö
- ohjaus ja opetus
- työelämän tutkimus- ja kehittämistyö ja johtaminen

(Satakunnan ammattikorkeakoulu www-sivut 2016, Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opetussuunnitelma 2014-2015.)

5.3 Harjoittelu

Kuntoutusohjauksen koulutukseen sisältyy pakollinen harjoittelu, jonka tulee olla tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua. Harjoittelun tarkoitus on perehdyttää opiskelija ammattitaidon kannalta keskeisiin työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen käytännön ammattityössä. Harjoittelu voi toteutua erilaisissa kuntoutuksen toimintaympäristöissä esim. terveydenhuollossa, sosiaalitoimessa, työhallinnossa, järjestöissä tai erilaisissa projekteissa. Aikuiskoulutussovelluksessa harjoittelua suoritetaan henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaan vähintään 10 op. Aikaisempaan koulutukseen ja työkokemukseen pohjautuen opiskelijalle luetaan hyväksi 75 op harjoittelukokonaisuudesta maksimissaan 65 op. Suoritettavan harjoittelun tarkoitus on olla

työelämässä tapahtuvaa. Harjoittelu muodostuu osittain opintokäynneistä ja siihen voidaan lukea myös asiantuntijatilaisuuksia/koulutuksia, demonstraatioita tai pienryhmäharjoituksia. Harjoittelujaksoilla kuntoutuksen eri toimintakentillä ohjaajina toimivat eri alueiden kuntoutuksen asiantuntijat työyksiköistä ja kuntoutuksen opettajat. (Satakunnan ammattikorkeakoulu www-sivut 2016, Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opetussuunnitelma 2014-2015.)

5.4 Opetussuunnitelma Satakunnan ammattikorkeakoulussa

Satakunnan ammattikorkeakoulu (SAMK) oli mukana kehittämässä ja aloittamassa kuntoutusohjauksen koulutusta Suomessa ja kuntoutuksen ohjaajan tutkintoon johtava koulutusohjelma käynnistyi vuonna 1997. SAMK:ssa koulutus toteutetaan monimuoto-opetuksena, johon sisältyy kontaktiopetusta kampuksella tai verkossa, projektityöskentelyä, opintokäyntejä ja itsenäistä opiskelua. Suoritettava tutkinto on sosiaali- ja terveysalan tutkinto ja SAMK:ssa koulutusohjelma kuuluu terveyden ja hyvinvoinnin osaamisalueelle. Koulutukseen sisältyy perusopintoja, ammattiopintoja, vapaasti valittavia opintoja, pakollinen ammattitaitoa edistävä harjoittelu ja 15 op laajuinen opinnäytetyö. Ammattiopinnot on jaettu viiteen moduuliin: kuntoutuspalvelut ja -asiakkuus, kuntoutustarpeen arviointi, kuntoutuksen suunnittelu, kuntoutusohjaus ja moniammatillinen yhteistyö sekä kuntoutuksen kehittäminen. Taulukossa 1 on esitetty SAMK:n kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman opetussuunnitelman monimuotokoulutuksessa suoritettavat opintojaksot, niiden laajuus ja keskeiset asiiasällöt. Tämä opetussuunnitelma on laadittu aikuisopiskelijoille perustuen heidän aiempaan tutkintoon ja työkokemukseen sosiaali- tai terveysalalla. Tästä aiemmin hankitusta osaamisesta aikuisopiskelija saa hyväksi lukuja 120 op ja näin ollen 210 op laajuisesta tutkinnosta suoritettavaksi jää 90 op. Uusi vuoden 2017 opetussuunnitelma on vielä työn alla ja se hyväksytään syksyn 2016 kuluessa. (Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut 2016, Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opetussuunnitelma 2014-2015.)

Taulukko 1. Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman opetussuunnitelman monimuotokoulutuksessa suoritettavat opintojaksot, niiden laajuus ja keskeiset asiasisällöt

Opiskeluvalmiudet 5 op	<ul style="list-style-type: none"> • Orientaatio korkeakoulu-opintoihin • Verkko-opiskeluvalmiudet • Informaation lukutaito • Tiedonhaku • Kriittinen lukeminen • Tekstinkäsittelyn, esitysgrafiikan ja taulukkolaskennan perusteet
Viestintä- ja neuvottelutaidot 2 op	<ul style="list-style-type: none"> • Työelämän viestintä- ja neuvottelutaidot • Kokoustekniikka • Suullinen esittäminen ja asiakirjoittaminen
Työelämän ruotsi, suullinen ja kirjallinen 3 op	Tavoitteena on saavuttaa ammattikorkeakoululainsäädännön edellyttämä toisen kotimaisen kielen taito siten, että opiskelija selviytyy sekä oman alansa, että arkielämän kirjallisissa ja suullisissa kielenkäyttötilanteissa.
English 3 op	Tavoitteena on saavuttaa ammattikorkeakoululainsäädännön edellyttämä vieraan kielen taito siten, että opiskelija selviytyy englannin kielellä tavallisimmissa työelämän ja vapaa-ajan tilanteissa ja pystyy lukemaan oman alansa englanninkielisiä tekstejä.
Kuntoutusohjauksen työmenetelmät 5 op	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutusohjaus • Palveluohjaus • Ohjaustyön lähestymistavat ja menetelmät • Kuntoutuminen oppimisprosessina • Kouluttajana ja ryhmäohjaajana toimiminen • Luottamus ja eettisyys vuorovaikutuksessa
Toiminnalliset menetelmät kuntoutuksessa 2 op	<ul style="list-style-type: none"> • Soveltavan liikunnan peruseriaatteet • Soveltavan liikunnan palvelutarjonta
Kuntoutus yhteiskunnallisena toimintana 5 op	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutuksen historia • Kuntoutuksen keskeiset käsitteet • Kuntoutustarve ja -motivaatio • Kuntoutuksen paradigmat • Kuntoutus osana hyvinvointiyhteiskunnan terveys-, sosiaali-, työvoima- ja koulutuspolitiikkaa • Kuntoutuksen ohjaajan ammatti

Kuntoutuksen palvelujärjestelmä ja lainsäädäntö 5 op	<ul style="list-style-type: none"> • Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin tarjoamat kuntoutuspalvelut • Kuntoutuksen osa-alueet (lääkinnällinen, sosiaalinen, ammatillinen ja kasvatuksellinen kuntoutus) • Kuntoutuslainsäädäntö ja siihen läheisesti liittyvä lainsäädäntö • Kuntoutuksen aikainen toimeentuloturva
Toiminta- ja työkyvyn arviointi 5 op	<ul style="list-style-type: none"> • Toimintakyvyn käsite, arviointi- ja mittaamenetelmät • ICF – luokitus ja sen käyttö toiminta- ja työkyvyn arvioinnissa ja kuvaamisessa • Työkykymallit ja työkyvyn käsitteet • Työkyvyn arviointi ja mittaaminen • Toimintakyvyn ja työkyvyn kuvaaminen kuntoutusdokumenteissa
Toimintaympäristön arviointi ja esteettömyyden edistäminen 3 op	<ul style="list-style-type: none"> • Esteettömän ympäristön suunnittelu • Asenneympäristö ja esteet • Osallisuuden edistäminen • Vaihtoehtoiset kommunikaation keinot
Kuntoutusprosessin suunnittelu ja koordinointi 5 op	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutus prosessina kuntoutujan ja ohjaajan sekä monialaisen toimijaverkon näkökulmista • Kuntoutussuunnitelman merkitys, rakentuminen ja arviointi • Hyvä kuntoutuskäytäntö • Tavoitteiden merkitys, asettaminen ja kuntoutumismotivaation vahvistaminen (GAS-menetelmä)
Yhteisötason kuntoutuksen suunnittelu 5 op	<ul style="list-style-type: none"> • Kansainväliset suuntaviivat (YK, WHO) • Perhe-, päihde ja mielenterveyskuntoutuksen lähestymistavat • Työyhteisöön kohdistuva kuntoutus
Apuvälineet ja hyvinvointiteknologia 2 op	<ul style="list-style-type: none"> • Apuvälinetarpeen arviointi • Apuvälinepalveluprosessi • Apuvälineen hankintaan liittyvät vastuut • Asunnonmuutostarpeet • Hyvinvointiteknologia
Työelämän tutkimus ja kehittämismenetelmät 5 op	<ul style="list-style-type: none"> • Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen vaiheet ja niille tyypillisten tutkimusmenetelmien soveltaminen • Tieteellinen ja tilastollinen päättely • Tutkimusetiikka
Yritystoiminta ja talous 2 op	<ul style="list-style-type: none"> • Yrittäjyyden käsite ja yrittäjyysominaisuudet • Liikeidea ja liiketoimintasuunnitelma • Yrityksen perustaminen

Kuntoutusohjauksen laadun ja vaikuttavuuden kehittäminen 3 op	<ul style="list-style-type: none"> • Laadunhallinnan ja kehittämisen näkökulmat • Vaikuttavuuden ulottuvuudet • Itsensä johtaminen • Taloustieto
Vapaasti valittavat opinnot 5 op	Vapaasti valittavat opinnot voivat olla oman tai jonkun muun korkeakoulun tarjonnasta, tai niitä voi suorittaa harjoitteluna. Myös aiemmin suoritettuja opintoja voidaan hyväksyä osaamisen osoittamisella (AHOT-menettely).
Kuntoutuksen palvelujärjestelmään liittyvä harjoittelu 4 op	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutuksen palvelujärjestelmään ja palveluihin perehtyminen tekemällä opintokäyntejä, haastattelemalla kuntoutuksen asiantuntijoita sekä osallistumalla kuntoutukseen liittyviin koulutus- ja asiantuntijatilaisuuksiin. • Harjoittelun tavoitteena on laajentaa omaa tietämystä monimuotoisesta kuntoutuksen palvelujärjestelmästä ja palveluista sekä kuntoutuksen verkostotyöskentelystä. Käynneillä myös rakennetaan tulevaa kuntoutuksen asiantuntijaverkostoa, tullaan tietoiseksi potentiaaleista harjoittelupaikoista kuntoutuksen erityisalueella ja tiedustellaan mahdollisuutta tehdä yhteistyötä opinnäytetyön puitteissa.
Harjoittelu kuntoutuksen erityisalueella 6 op	Pakollinen kuntoutuksen ohjauksen harjoittelu, jonka tavoitteena on ammatillisen osaamisen kartuttaminen.
Opinnäytetyö ja kypsyysnäyte 15 op	Opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää ja osoittaa valmiuksia soveltaa tietoja ja taitoja ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä. Opinnäytetyö voi olla toiminnallinen kehittämistehtävä, projekti tai tutkimuksellinen työ. Kypsyysnäytteellä osoitetaan perehtyminen omaan alaan ja suomen tai ruotsin kielen hallinta.

6 KUNTOUTUSOHJAUS YHDYSVALLOISSA

6.1 Kuntoutusohjauksen juuret ja kehitys Yhdysvalloissa

Kuntoutusohjauksen juuret Yhdysvalloissa ulottuvat 1900-luvun alkupuolen lainsäädäntöön auttaa ihmisiä palaamaan tuottavaan elämään. Ammatillisen kuntoutusohjauksen palvelut tulivat lakisääteiksi vuonna 1920. Nykyaikaisen kuntoutuksen his-

toria keskittyy ihmisten, joilla on fyysinen vamma tai henkinen toimintarajoite (mukaan lukien mielenterveyden häiriöt, psykiatriset häiriöt, päihdeongelmat, kehitysvammat ja muut kehitykselliset aivojen toimintahäiriöt) auttamiseen. Kuntoutuksen ala kattaa ammatillisen, psykologisen, sosiaalisen ja lääketieteellisen näkökulman yksilön toimintakyvystä. Johdonmukainen kehityksen suunta kuntoutusohjauksessa on ollut laajenevat toimintaympäristöt ja asiakaskunta, joiden kanssa kuntoutusohjaaja työskentelee kuntoutusprosessissa. Vaikka julkiset (esim. osavaltioiden ja liittovaltion kuntoutusohjelmat ja palvelut), yksityiset voittoa tavoittelemattomat (esim. yhteisölliset kuntoutuskeskukset) ja yksityiset tuottoa tavoittelevat (esim. työntekijän työtapa-turma- ja ammattitautivakuutus sekä vakuutuskuntoutus) paikat ovat pääsääntöisiä työpaikkoja kuntoutusohjaajille, joukko uudenlaisia paikkoja on ilmaantunut lainsäädännön ja muiden sosiaalisten sekä taloudellisten muutosten myötä. Tällaisiin paikkoihin kuuluu työnantajan työpaikkaetuna tarjoamat ohjelmat, joiden kautta työntekijä tai hänen perheenjäsen voivat saada apua ongelmiinsa, jotka voivat vaikuttaa työstä suoriutumiseen, terveyteen tai henkiseen hyvinvointiin. Ongelmat voivat siis olla joko henkilökohtaisia tai työhön liittyviä. Työpaikkakohtaiset työkyvyttömyyden hallintaan tähtäävät ohjelmat, koululaitosten siirtymäohjelmat, yliopistojen opiskelijapalvelut vammaisille opiskelijoille sekä sairaalat ja poliklinikat kuuluvat myös kuntoutusohjauksen vähemmän tunnettuihin työympäristöihin. (Kent State University www-sivut 2016; Leahy & Szymanski 1995, 163.)

6.2 Kuntoutusohjaus toiminta ja käsitteen määrittely

Yhdysvalloissa kuntoutusohjausta on kuvailtu prosessina, missä ohjaaja työskentelee yhteistyössä asiakkaan kanssa ymmärtääkseen olemassa olevat ongelmat, esteet ja mahdollisuudet auttaakseen asiakasta käyttämään hyödykseen henkilökohtaisia ja ympäristön resursseja vammaisuudesta tai toimintarajoitteesta seuraavaan uraan, henkilökohtaiseen, sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen sopeutumiseen. Tämän monitahoisien prosessin aikana kuntoutusohjaajan on oltava valmiina auttamaan yksilöitä sopeutumaan ympäristöönsä, auttamaan ympäristöjä mukautumaan yksilön tarpeisiin ja työskentelemään kohti yksilön täyttää osallistumista yhteiskunnassa kohdistuen huomion erityisesti itsenäiseen elämään ja työhön. (Chan, Chronister, Catalana, Chase & Eun-Jeong 2004, 3.)

American Rehabilitation Counseling Association määrittelee kuntoutusohjauksen järjestelmälliseksi prosessiksi auttaa henkilöitä, joilla on fyysinen, henkinen, kehityksellinen, kognitiivinen tai emotionaalinen vamma tai toimintarajoite, saavuttamaan henkilökohtaisia, uraan kohdistuvia ja itsenäiseen elämään liittyviä tavoitteita integroiduimmassa mahdollisessa ympäristössä ohjausprosessia käyttäen. Ohjausprosessiin liittyy viestintää, tavoitteiden asettelua sekä suotuisaa kasvua tai muutosta oman asian ajamisen, psykologisten, ammatillisten, sosiaalisten ja käyttäytymisen interventioiden avulla. Kuntoutusohjausprosessissa hyödynnettäviä keinoja ja menetelmiä voivat olla:

- arviointi
- diagnosointi ja hoidon suunnittelu
- ammatillinen uraohjaus
- yksilö- ja ryhmäohjauksen interventiot kohdistuen sopeutumiseen vammasta aiheutuviin lääketieteellisiin ja psykososiaalisiin vaikutuksiin
- yksilökohtainen palveluohjaus, lähetteet ja palveluiden yhteensovittaminen
- ohjelmien/kuntoutustoimenpiteiden arviointi ja tutkimus
- interventiot ympäristön, työllistymisen ja asenteellisten esteiden poistamiseksi
- konsultaatiopalvelut eri osapuolten ja järjestelmien parissa
- työanalyysi, työsuunnittelu ja työhön sijoittumisen palvelut sisältäen avun työllistämässä ja työn mukauttamisessa
- konsultaatio kuntoutusteknologiasta ja sen saatavuudesta

(American Rehabilitation Counseling Association www-sivut 2016.)

Kuntoutusohjauksessa arviointi sisältää niin yksilön soveltuvuuden, kykyjen, suoritus-ten, kiinnostusten, henkilökohtaisten ominaisuuksien, toimintarajoitteiden sekä mielenterveyden, emotionaalisten ja käyttäytymisen häiriöiden arviointiin tarkoitettujen mittareiden valinnan, käytön, pisteytyksen ja tulkinnan kuin myös elämäntilanteiden hallintaan, sopeutumiseen ja muutokseen liittyvän käyttäytymisen ymmärtämiseen tarkoitettujen menetelmien ja toimintatapojen käytön. Diagnosoinnilla ja hoidon suunnittelulla tarkoitetaan mielenterveyden, emotionaalisten ja käyttäytymisen häiriöiden tai tilojen arviointia, analysointia ja diagnostista selvitystä, mahdollisten ratkaisujen tarkastelua sekä hoitosuunnitelman laatimista ja toteuttamista henkisen, emotionaalisen ja psykososiaalisen sopeutumisen tai tilan kehittymiseksi. Diagnosointia ja hoidon suunnittelua ei tule tulkita miksikään sellaiseksi toiminnaksi, mihin kuntoutusohjaajia

ei ole koulutettu ja valmennettu. Yksilökohtainen palveluohjaus on systeeminen prosessi, jossa yhdistyy ohjaustyö ja johtamisen tai asioiden hoitamisen konseptit. Palveluohjauksessa ohjaajan rooli on keskittynyt haastatteluun, ohjaustyöhön, kuntoutusohjelmien tai –toimenpiteiden suunnitteluun, palveluiden koordinointiin, vuorovaikutukseen puolisoiden kanssa, asiakkaiden sijoittamiseen ja seurantaan, edistymisen seurantaan ja ongelmien ratkaisuun. Kuntoutusohjelmien tai toimenpiteiden arviointi pitää sisällään pyrkimykset määrittää mitkä muutokset tapahtuvat suunniteltujen toimenpiteiden/ohjelman seurauksena vertaamalla todellisia muutoksia (tuloksia) haluttuihin muutoksiin (asetettuihin tavoitteisiin) ja tunnistaa missä määrin nämä toimet (suunniteltu ohjelma) ovat muutosten takana. (American Rehabilitation Counseling Association www-sivut 2016.)

Kuntoutusohjaus keskittyy auttamaan henkilöitä, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, läpi elämänkaaren syntymästä vanhuuteen kokonaisvaltaisella tavalla huomioiden ammatilliset, psykologiset, sosiaaliset ja lääkinnälliset näkökulmat yksilön toimintakyvyssä. Kuntoutusohjaus korostaa yksilöiden voimaantumista maksimoimaan heidän työllistettävyyttä, taloudellista riippumattomuutta, itsenäisyyttä, inklusiota ja integraatio amerikkalaiseen yhteiskuntaan. Kuntoutusohjauksen filosofinen perusta pitää sisällään uskomuksen vammaisten oikeuksista sekä niiden ajamisesta. Kuntoutusohjaus on prosessi, joka rakentuu henkilön, jolla on jokin vamma tai toimintarajoite, omille vahvuuksille ja tavoitteille. Kuntoutusohjauksessa on keskeistä auttaminen itsenäisyyden tavoittelussa. Siirtymällä riippuvuuden tilasta itsenäisyyden tilaan, henkilökohtainen sopeutuminen ja mahdollisuus menestyä taloudellisesti työllistymisen kautta on saavutettavissa. (Council on Rehabilitation Education www-sivut 2016; Kent State University www-sivut 2016.)

Kuntoutusohjauksen tarkoituksena on auttaa asiakasta selviytymään vammasta tai toimintarajoitteesta seuranneista henkilökohtaisista, sosiaalisista tai psykologisista vaikutuksista työllistymiseen tai itsenäiseen elämään. Kuntoutusohjauksen toimintaympäristönä voi olla mm. yhteisölliset kuntoutuskeskukset, vanhusten toiminta- ja palvelukeskukset, nuorten ohjauspalveluita tarjoavat järjestöt tai valtion julkisten kuntoutuspalveluiden toimipisteet. Kuntoutusohjausta toteutetaan eniten ammatillisissa kuntoutuspalveluissa, julkishallinnon palveluissa, sosiaalipalveluissa sekä hoiva- ja asumispalveluissa. Kuntoutusohjausta toteutetaan myös yksityisellä sektorilla ja voittoa

tavoittelemattomissa kuntoutuspalveluita tuottavissa yhteisöissä ja järjestöissä. (Bureau of Labor Statistics www-sivut 2016.)

Kuntoutusohjaajien sertifikaatiosta vastaavan Commission on Rehabilitation Counselor Certification (CRCC) julkaisemalla videolla kuntoutusohjaajat kuvailevat työtään ja asiakaskuntaansa. Kuntoutusohjausta verrataan palapelin irronneiden palojen yhteensovittamiseen takaisin paikoilleen. Usein jokin traaginen tapahtuma elämässä on saanut palaset irtoamaan muuttaen yksilön identiteettiä, käsitystä omasta itsestään ja mitä pystyvät tekemään. Kuntoutusohjauksen taito on palapelin palojen yhteensovittamisessa tiedostaen, että ihminen on kokonaisuus, mutta saattaa tarvita apua ja tukea. Tämä voi tarkoittaa neuvottelua työnantajan kanssa, yksilökeskeistä ohjaustyötä asiakkaan kanssa tai asiakkaan saattamista hyödyntämään yhteiskunnan palveluita niin, että asiakasta tuetaan hänen täyteen potentiaaliin. (Commission on Rehabilitation Counselor Certification 2014.)

Ammatillinen kuntoutus sekä yksilön kykyjä ja sen hetkisiä taitoja vastaavan työn löytymisen merkitys kuntoutusohjauksessa tulevat CRCC:n esittelyvideossa vahvasti esille. Kuntoutusohjaajat tarjoavat asiakkaalle ohjausta sekä neuvontaa ja työnantajalle tukea sekä ymmärrystä siitä, mitä on palata työelämään merkittävän tapaturman jälkeen. Kuntoutusohjauksessa on paljolti kysymys yksilön valtaistumisesta ja voimaantumisesta itsenäisyyteen tekemään päätöksiä omasta elämästään. Esimerkkeinä asiakastapauksista on grillijuhlissa ampumavälikohtauksen uhriksi joutunut ja sen seurauksena halvaantunut nuori, joka halusi opiskelemaan, moottoripyöräonnettomuudessa loukkaantunut pyörätuoliin joutunut mies, joka oli vajoamassa masennukseen ja halusi päästä takaisin työelämään sekä sotaveteraani, joka oli ollut koditon jo vuosia ja väärinkäyttänyt huumavia lääkkeitä. Kuntoutusohjaajat selvittivät perimmäisiä syitä, jotka olivat johtaneet asiakkaan nykytilanteeseen sekä asiakkaiden omia tavoitteita ja mahdollisia esteitä niiden toteutumiseksi. He auttoivat asiakkaitaan tarvittavissa auton ja kodin muutostöissä, opintojen rahoittamisessa, sopivan työpaikan ja soveltuvien työtehtävien löytymisessä sekä ohjasivat heitä muihin asianmukaisiin hoitoihin ja palveluihin (esim. kodittomien asumispalvelut ja sotaveteraanien päihdehoito). (Commission on Rehabilitation Counselor Certification 2014.)

6.3 Kuntoutusohjauksen ydinalueet

Yhdysvalloissa kuntoutusohjaajalta edellytetään monialaista osaamista. Ebener (2007) on tarkastellut kuntoutusohjauksen koulutuksen osaamisalueiden painotusten ja näiden taitojen koettua tärkeyttä ohjaajan työn vaikuttavuuteen. Hän viittaa artikkelissaan Leahyn ja kumppaneiden vuonna 2003 tekemään tutkimukseen kuntoutusohjaajien omista käsityksistä osaamisalueiden ja työtehtävien tärkeydestä kuntoutusohjauspalveluissa. Seitsemäksi keskeisimmäksi työtehtäväksi on tunnistettu:

- ammatillinen opinto-ohjaus ja konsultaatio
- ohjaustyön interventiot
- yhteisöpohjaisten kuntoutuspalveluiden toiminnot
- yksilökohtainen palveluohjaus
- soveltava tutkimus
- arviointi
- edunvalvonta

Nykypäivän kuntoutusohjauksessa Yhdysvalloissa on aiemmin tehtyjen tutkimusten perusteella tunnistettu kuusi merkittävää osaamisaluetta:

- uraohjaus, arviointi ja konsultaatiopalvelut
- ohjaustyön teorit, menetelmät ja käyttö
- kuntoutuspalvelut ja palvelujärjestelmät
- palveluohjaus
- terveyst- ja vammaispalvelut
- vammaisuuden lääketieteelliset, toiminnalliset ja ympäristöön liittyvät vaikutukset

Tutkimuksen tulosten mukaan näistä kaksi tärkeintä osaamisaluetta olivat vammaisuuden lääketieteelliset, toiminnalliset ja ympäristöön liittyvät vaikutukset sekä palveluohjaus.

6.4 Kuntoutusohjaaja

Yhdysvalloissa kuntoutusohjaus päätoimisena ammattina alkoi näkyä 1920-luvulla vastauksena niiden henkilöiden, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, henkilökohtaisiin ja ammatillisiin tarpeisiin. Sittemmin kuntoutusohjaus niin julkisella kuin yksi-

tyisellä sektorilla on kehittynyt ja laajentunut tarjoamaan mittavan määrän ammatillisen kuntoutuksen ja itsenäisen elämän palveluita alati kasvavalle aikuisväestölle, joilla on laaja kirjo fyysisiä tai henkisiä toimintarajoitteita. Vaikka kuntoutusohjaajan rooli on vuosien saatossa pysynyt melko yhtäpitävänä, toiminta sekä vaadittu tietämys ja osaaminen ovat laajentuneet. Riippumatta työ- tai toimintaympäristöstä ja asiakaskunnasta, useimmat kuntoutusohjaajat arvioivat asiakkaiden tarpeita, laativat tavoitteita ja yksilöllisiä suunnitelmia sekä tarjoavat tai järjestävät asiakkaan tarvitsemia terapeuttisia palveluita tai interventioita (esim. psykologisia, lääkinnällisiä, sosiaalisia tai käytäytymiseen liittyviä). (Leahy & Szymanski 1995, 163.)

Amerikkalaisen kuntoutusohjauksen järjestön American Rehabilitation Counseling Association (ARCA) verkkosivuilla olevassa videossa tiivistetään kuntoutusohjaajan työn tarkoituksena olevan ohjaustyön taitoja käyttäen auttaa henkilöitä, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, saavuttamaan korkein itsenäisyyden taso koulutuksen, ammatillisten tavoitteiden ja päivittäisten toimintojen kautta. (NIU Rehabilitation Counseling 2014.)

San Diegon yliopiston kuntoutusohjauksen koulutusohjelmaa esittelevällä videolla kuntoutusohjaajan työn todetaan olevan monille vierasta sen pitkästä historiasta huolimatta. Kuntoutusohjaajat tekevät työtä yhdessä ihmisten kanssa, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite. Tarkoituksena on auttaa heitä rakentamaan elämänuria, elämään itsenäisesti yhteiskunnassa ja elämään mielekästä elämää. (SDSU RCP 2015.)

Kuntoutusohjaaja on erikoistunut ohjaustyön ammattilainen, joka auttaa arvioimaan ja koordinoimaan tarvittavia palveluita ihmisten, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, tueksi selviytymään rajoitteidensa kanssa. Rajoitteet voivat johtua esim. kognitiivisista ongelmista tai oppimisvaikeuksista, ympäristön tai yhteiskunnan syrjinnästä ja esteistä, psyykkisistä ristiriitatilanteista ja vaikeuksista, tai fyysisen toimintakyvyn menetyksestä. Kuntoutusohjaajat auttavat asiakkaitaan käsittelemään sosiaalisia ja henkilökohtaisia ongelmia, suunnittelemaan uria sekä löytämään ja säilyttämään tyydyttävän työn. Kuntoutusohjaajat saattavat työskennellä yksilöasiakkaiden lisäksi ammatillisten järjestöjen ja etuja ajavien ryhmien kanssa tarttuakseen sosiaalisiin ja ympäristöön liittyviin esteisiin, jotka luovat rajoitteita ihmisille, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite. Kuntoutusohjaaja rakentaa siltoja ihmisten, joilla on jokin vamma tai

toimintarajoite, sekä heidän perheiden usein yksinäisen ja eristyneen maailman, yhteisöjen ja työympäristöjen välille. (Council on Rehabilitation Education www-sivut 2016.)

Kuntoutusohjaajan työn merkittäviä tavoitteita on voimaannuttaa yksilöitä tekemään harkittuja valintoja, auttaa saavuttamaan positiivinen mielenterveys ja maksimoida mahdollisuudet taloudelliseen itsenäisyyteen sekä auttaa työllistymään, jos mahdollista. Kuntoutusohjaajat saattavat järjestää kuntoutus- ja siirtymäpalveluita lapsille koulusysteemin puitteissa tai tarjota geriatrisia palveluita ikääntyville ihmisille, jotka kokevat muutoksia elämäntavoissa ja terveydessä. He voivat palvella työssä loukkaantuneita tai sairastuneita työntekijöitä yksityisissä kuntoutuslaitoksissa ja työntekijöiden etuusohjelmissa. Kuntoutusohjaajat voivat auttaa käyttäytymishäiriöistä kärsiviä henkilöitä, joilla on vaikeuksia noudattaa lakeja tai yksilöitä, joilla on riippuvuusongelmia. He saattavat myös tukea lääkinnällisen kuntoutuksen pyrkimyksiä sairaaloissa toimivissa ohjelmissa. Heijastaen tätä työmahdollisuuksien laajaa kirjoa, kuntoutusohjaajat työskentelevät usein myös monilla eri nimikkeillä (esim. counselor, job placement specialist, substance abuse counselor, rehabilitation consultant, independent living specialist tai case manager). Kuntoutusohjaajien mahdollisia työnantajia ovat mm. kuntoutuskeskukset, yliopistot ja akateemiset oppilaitokset, vakuutusyhtiöt, päihdekuntoutuslaitokset, vankilat, asuntolat (vankilasta tai psykiatrisesta hoitolaitoksesta päässeille), itsenäisen elämän keskukset (vrt. palvelutalot), yksityiset kuntoutusalan yritykset tai vakuutus pohjaiset ohjelmat, joiden tavoitteena on auttaa ihmisiä palaamaan työhön ammattitaudin tai työssä tapahtuneen tapaturman jälkeen. (Council on Rehabilitation Education www-sivut 2016.)

7 OHJAUSTYÖ (COUNSELING) YHDYSVALLOISSA

Vuonna 2010 Yhdysvalloissa 29 ohjaustyön järjestöä hyväksyivät yhteisen määritelmän ohjaustyölle (counseling). Näiden järjestöjen joukossa on myös valtakunnalliset kuntoutusohjauksen järjestöt American Rehabilitation Counseling Association (ARCA) ja National Rehabilitation Counseling Association (NRCA), kuntoutuksen kou-

lutuksen neuvosto Council on Rehabilitation Education (CORE) sekä kuntoutusohjaajien sertifiointiorganisaatio Commission on Rehabilitation Counselor Certification (CRCC). Kaksi vuotta kestäneen prosessin aikana edustajat 30 eri ohjaustyön järjestöstä saivat tiivistettyä ohjaustyön määritelmän yhteen lauseeseen. Yhteisesti hyväksytyyn määritelmän mukaan ohjaustyö on ammatillinen ihmissuhde, joka voimaannuttaa moninaisia yksilöitä, perheitä ja ryhmiä saavuttamaan mielenterveyden, hyvinvoinnin, koulutuksen ja uran tavoitteita. Tästä ytimekkästä mutta kattavasta määritelmästä saa käsityksen, että ohjaustyön tarkoituksena on voimaannuttaa laajaa ja kirjavaa joukkoa ihmisiä läpi elämänkaaren elämään mielekästä ja tervettä elämää. (Kaplan, Tarvydas & Gladding 2014, 366-371.)

Ohjaus on dynaaminen prosessi, joka on luonteeltaan eläväinen ja osallistava. Se pitää sisällään valintojen tekemistä sekä muutosta. Ohjaustyössä ollaan tekemisissä hyvinvoinnin, henkilökohtaisen kasvun, uran, koulutuksen ja valtaistumisen kanssa. Ohjaajat työskentelevät alueilla, jotka pitävät sisällään huolenaiheita liittyen tarkoituksen löytämiseen, sopeutumiseen, henkiseen ja fyysiseen terveyteen sekä tavoitteiden saavuttamiseen esimerkiksi työpaikalla tai koulussa. Ohjaajat huolehtivat sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta sekä valvovat vähemmistöjen ja heikompien etuja osana tätä prosessia. Ohjaustyön sisällä on useita erityisaloja, joissa ohjaus keskittyy tiettyyn toimintaympäristöön (esim. koulu tai yliopisto) tai elämäntilanteeseen (esim. avioliitto, kuntoutus, ikääntyminen, mielenterveys tai riippuvuusongelma). (American Counseling Association www-sivut 2016.)

8 KUNTOUTUSOHJAUKSEN KOULUTUS YHDYSVALLOISSA

8.1 Koulutuksen lähtökohdat ja rakenne

Jo 1940-luvulla kolme yliopistoa eri osavaltioissa olivat aloittaneet tutkintoon johtavan kuntoutusohjauksen koulutuksen. Vuonna 1954 muutokset ja lisäykset lakiin ammatillisesta kuntoutuksesta toivat ensimmäistä kertaa liittovaltion tukirahaa yliopis-

toille kehittääkseen kuntoutusohjauksen koulutusohjelmia ja valmistaakseen kuntoutusohjaajia työhön julkiselle ja voittoa tavoittelemattomalle yksityiselle sektorille. (Leahy & Szymanski 1995, 164.)

Kuntoutusohjauksen koulutus antaa valmiuksia laatia, toteuttaa ja arvioida kuntoutusohjelmia ja -palveluita. Kuntoutusohjauksen koulutusohjelmasta valmistuvat löytävät usein työpaikan kuntoutusohjaajana, arvioitsijana tai apuvälineteknologian asiantuntijana monenlaisissa työympäristöissä mukaan lukien valtion virastot, yhteisöllisen kuntoutuksen ohjelmat sekä muut voittoa tavoittelemattomat ja yksityiset toimipaikat. (SDSU RCP 2015.)

Yhdysvalloissa kuntoutuksen koulutuksen neuvosto Council on Rehabilitation education (CORE) määrittää standardit kuntoutusohjauksen koulutukselle ja myöntää valtuudet hyväksytyille koulutusohjelmille kouluttaa kuntoutusohjaajia maisteritutkintoon. Nämä standardit luovat pohjan yhtenäiselle ja saman tasoiselle sekä sisältöiselle koulutukselle kuntoutusohjauksen koulutusohjelmissa eri yliopistoissa. Näin pyritään varmistamaan vaikuttavat kuntoutuspalvelut niille, joilla on toimintarajoitteita. Standardien tarkoituksena ei ole rajoittaa koulutusohjelmien luovuutta tai vaihtelevuutta; koulutusohjelmat voivat ottaa käyttöönsä innovatiivisia menettelytapoja ja käytäntöjä, jotka täyttävät standardit eri keinoin. Maasteritason koulutusohjelmassa kuntoutusohjauksen opiskelijoille opetetaan ohjaustyön teoriaa, taitoja ja menetelmiä; yksilö- ja ryhmäohjausta; ympäristön arviointia; toimintarajoitteiden psykososiaalisia ja lääketieteellisiä näkökulmia mukaan lukien ihmisen kasvun ja kehityksen; sosiaalista ja kulttuurista moninaisuutta; psykiatrisen kuntoutuksen periaatteita; palveluohjausta ja kuntoutuksen suunnittelua; eettisiä näkökulmia kuntoutuspalveluiden tuottamisessa; apuvälineteknologiaa; ammatillista arviointia ja työn mukauttamista; uraohjausta; tutkimusta ja ohjelmien arviointia; työn suunnittelua ja työhön sijoittamista. Lisäksi opiskelijat voivat ottaa kursseja sellaisilta aihealueilta kuin: avioliitto- ja perheneuvonta; päihdekuntoutus; nuoriso- tai aikuisrikollisten kuntoutus, kehitysvammaisuus; kommunikaatiohäiriöt; viittomakieli; stressinhallinta; psykologinen testaus; konfliktitilanteiden hallinta; kriisineuvonta; kuntoutuksen johtaminen. Eri yliopistojen koulutusohjelmien opetussuunnitelmissa ja kurssivalikoimassa on nähtävissä painotuksia eri alueille ja koulutusohjelmat sijoittuvat eri tiedekuntiin sekä tieteenalojen alle. Esimer-

kiksi South Carolinan yliopistossa kuntoutusohjauksen koulutusohjelma on lääketieteen alla neuropsykiatrian ja käyttäytymistieteiden laitoksella, Pittsburghin yliopistossa terveystieteiden ja kuntoutustieteiden alla ja Tennesseeen yliopistossa kasvatustieteiden, terveystieteiden ja yhteiskuntatieteiden alla kasvatustieteiden ja ohjaustyön laitoksella. (Council on Rehabilitation Education www-sivut 2016; University of Pittsburgh School of Health and Rehabilitation Sciences www-sivut 2016; University of South Carolina School of Medicine www-sivut 2016; University of Tennessee www-sivut 2016).

Hyväksytystä koulutusohjelmasta maisterin tutkinnolla valmistuva opiskelija on osallistunut jatko-opetukseen suorittaen opintoja vähintään 48 SCH (semester credit hour), joka vastaa suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä noin 96 op. Jos tutkinnon suorittamiseen on henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa käytetty vapautuksia tai hyväksitty kursseja aiempaan osaamiseen perustuen, pitää suoritettujen opintojen olla kuitenkin vähintään 36 SCH, eli noin 72 op. Yhdysvalloissa maisterin tutkintoa suorittavalla jatko-opiskelijalla on jo aiempi korkeakoulututkinto, joka on vähintään kandidaatin tutkinto ja vastaa suomalaisessa koulutusjärjestelmässä alemmaa korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa. Maisterin tutkintoa suomalaisessa koulutusjärjestelmässä vastaa ylempi korkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto. (CORE Standards for Graduate Rehabilitation Counselor Education Programs & Self-Study Document 2014, 3; Fulbright center www-sivut 2016; Opetushallituksen www-sivut 2016.)

Maisterin tutkinnon jälkeen on mahdollista jatkaa vielä opintoja ja suorittaa Ph.D. jatkotutkinto, josta suomalaisessa koulutusjärjestelmässä käytetään yleisesti nimitystä tohtorin tutkinto. Painoalueet ja tutkintonimikkeet vaihtelevat yliopiston, tiedekunnan ja koulutusohjelman mukaan. Syventymisen alueita voi olla esim. kuntoutusohjauksen opetus, ohjaustyö päihdehuollossa, mielenterveystyö tai työkyvyttömyyden hallinta. Jotkut koulutusohjelmat keskittyvät enemmän tutkimukseen tai yliopistossa opettamiseen ja johtamiseen, toiset taas kliiniseen ammatinharjoittamiseen. (GradSchools www-sivut 2016.)

8.2 Kuntoutusohjauksen koulutuksen kompetenssit

Kuntoutusohjauksen koulutuksen opetussuunnitelman tulee tarjota mahdollisuus saavuttaa tarpeellinen osaaminen, tietotaito ja asenteet, jotka ovat välttämättömiä vaikuttavalle toiminnalle ammattitaitoisena kuntoutusohjaajana. Eettinen toiminta, moninaisuus tai yksilölliset erot ja kriittinen ajattelu ovat kuntoutusohjaajan koulutuksen opetusohjelmassa kolme olennaista elementtiä, jotka tulee sisällyttää kaikkiin opetussuunnitelman kursseihin. (CORE Standards for Graduate Rehabilitation Counselor Education Programs & Self-Study Document 2014, 4.)

CORE:n määrittämien standardien mukaiset ammatilliset kompetenssit ja niihin liittyvät oppimistavoitteet on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 3. Osaamisalueita on standardissa määritelty kaiken kaikkiaan 74. Kuntoutusohjauksen koulutusohjelman opintojaksojen tai kurssien tulee kattaa seuraavat 10 opintosuunnitelman aluetta:

- ammatillinen identiteetti ja eettinen toiminta
- vammaisuuden psykososiaaliset näkökulmat ja kulttuurinen moninaisuus
- ihmisen kasvu ja kehitys
- työllistyminen ja urasuunnittelu
- ohjauksen lähestymistavat ja periaatteet
- ryhmässä työskentely ja perhedynamiikka
- arviointi
- tutkimus ja kuntoutusohjelman arviointi
- vammaisuuden ja toimintarajoitteiden lääketieteellinen, toiminnallinen ja ympäristötekijöiden näkökulma
- kuntoutuspalvelut, yksilökohtainen palveluohjaus ja näihin liittyvät palvelut

(CORE Standards for Graduate Rehabilitation Counselor Education Programs & Self-Study Document 2014, 4-15.)

8.3 Kliininen harjoittelu

Kuntoutusohjauksen koulutusohjelmassa opiskelijan tulee ennen varsinaista työharjoittelua suorittaa 100 tuntia ohjattua kuntoutusohjauksen käytännön harjoittelua, joista vähintään 40 tuntia on välitöntä palvelua ihmisille, joilla on jokin vamma tai

toimintarajoite. Harjoittelua suorittavan opiskelijan tulee saada kokemuksia, jotka lisäävät tietoisuutta ja ymmärrystä arvomaailman, uskomusten ja käyttäytymisen eroista ihmisillä, jotka ovat erilaisia kuin he itse. Harjoittelun tulee sisältää ohjauskokemuksia (audio-visuaalisia nauhoitteita sekä yksilö- ja ryhmätilanteita), jotka käsittelevät kuntoutusohjausta sekä käytännön kokemuksia, jotka edesauttavat kuntoutusohjauksen perustaitojen kehittymistä. Harjoittelun aikana opiskelija suorittaa haastatteluja, joita ohjaaja tarkastelee. Jos harjoittelu tapahtuu kampuksen ulkopuolella, kenttäohjaajan ja opetushenkilökunnan välillä tulee olla suoraa ja jaksottaista yhteydenpitoa läpi lukukauden (esim. käynnit kentällä, konferenssipuhelut, video-konferenssit ja elektroninen kommunikaatio). Harjoittelun sisältö tulee dokumentoida päiväkirjoihin, kehitysarviointeihin ja yhteenvetoihin. Opetushenkilökunnan jäsenen, joka vastaa harjoittelusta, tulee olla sertifioitu kuntoutusohjaaja. Harjoittelu sisältää yksilöohjausta keskimäärin yhden tunnin viikossa ja ryhmäohjausta 1,5 tuntia viikossa (enintään 10 opiskelijaa ryhmässä), jonka toteuttaa opetushenkilökunnan jäsen tai pätevä henkilö, joka työskentelee yhteistyössä opetushenkilökunnan kanssa. 100 tunnin käytännön harjoittelu on edellytys kliiniselle ohjatulle kuntoutusohjauksen työharjoittelulle. (CORE Standards for Graduate Rehabilitation Counselor Education Programs & Self-Study Document 2014, 15-16.)

Kuntoutusohjauksen opiskelijan tulee suorittaa käytännön harjoittelun lisäksi valvottu kuntoutusohjauksen työharjoittelu, joka kattaa vähintään 600 tuntia käytäntöön sovellettua harjoittelua jossakin järjestössä tai toimipaikassa. Työharjoittelusta vähintään 240 tuntia tulee olla välitöntä palvelua ihmisille, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite. Työharjoittelua suorittavalle tulee nimetä paikalla oleva ohjaaja, joka tarjoaa viikoittaista ohjausta koko työharjoittelun ajan. Työharjoittelun tulee sisältää arviointi opiskelijan suorituksesta mukaan lukien opiskelijan itsearvion, kenttäohjaajan ja tiedekunnan ohjaajan arvion. Koulutusohjelman tulee käyttää asianmukaisia työharjoittelupaikkoja, jotka tarjoavat kuntoutusohjauspalveluita henkilöille, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite. Työharjoittelun tulee edistää kulttuurista kompetenssia, tukea henkilökohtaista kasvua ja auttaa opiskelijaa tunnistamaan lukuisat ohjauksen lähestymistavat sekä kuntoutukseen liittyvät tekijät, jotka vaikuttavat palveluiden tarjoamiseen. Työharjoittelu sisältää opiskelijan yksilö- ja ryhmäohjausta samalla tavoin kuin aiemmin suoritettu kuntoutusohjauksen käytännön harjoittelu. (CORE Standards

for Graduate Rehabilitation Counselor Education Programs & Self-Study Document 2014, 16-17.)

8.4 Opetussuunnitelma Buffalon yliopistossa

Buffalon yliopiston kuntoutusohjauksen koulutusohjelma on yksi maan vanhimpia ja CORE:n akkreditoima. Kyseinen yliopisto tarjoaa kaksi eri vaihtoehtoa maisterin tutkintoon johtaviin opintoihin; kuntoutusohjausta voi opiskella joko perinteisellä kampuksella toteutettavassa tai vuodesta 2008 alkaen verkko-opintoina suoritettavassa koulutusohjelmassa. Buffalon yliopistossa kuntoutusohjauksen opetus tapahtuu kasvatustieteiden alla ohjaustyön, koulu- ja kasvatopsykologian laitoksella. Koulutusohjelman opetussuunnitelman mukaan suoritettavat kurssit, niiden laajuus ja keskeiset sisällöt on esitetty taulukossa 2. Verkko-opintoina suoritettavan koulutusohjelman opetussuunnitelma poikkeaa ainoastaan vapaasti valittavien opintojen osalta ja niiden tilalla suoritettavat kurssit ovat taulukossa 3. Opetussuunnitelmassa olevien kurssien lisäksi tutkinnon suorittavan opiskelijan tulee tehdä joko opinnäytetyö, pro-gradu tutkielma tai läpäistä laaja tutkintotentti. Tutkintotentinä hyväksytään tiedekunnan laatima lopputentti tai hyväksyty pistemäärä CRCC:n hallinnoimassa sertifikaatiokokeessa. (Graduate School of Education University at Buffalo www-sivut 2016.)

Taulukko 2. Kuntoutusohjauksen koulutusohjelman suoritettavat kurssit, niiden laajuus (suluissa opintopisteiksi muutettuna) ja keskeiset sisällöt

Tilastollinen tutkimus 3 SCH (6 op)	<ul style="list-style-type: none"> • kvantitatiivinen tutkimus ja siinä käytetyt menetelmät • tutkimuksessa olevan määrällisen tiedon tulkinta ja arviointi
Kenttätyö ja ohjausmenetelmät 3 SCH (6 op)	Ohjaustaitojen kurssi, joka on tarkoitettu ainoastaan kuntoutusohjausta pääaineena opiskeleville. Tarkoituksena on valmistaa opiskelijoita käytännön harjoitteluun ja kuntoutusohjauksen työharjoitteluun. Kurssin aikana opiskelijat paikantavat ja tutustuvat eri toimipaikkoihin ja ohjelmiin, jotka työllistävät kuntoutusohjaajia, lisätäkseen omaa tietoisuutta ja ymmärrystä kuntoutusohjauksen työkentästä sekä kuntoutusohjaajan roolista ja työtehtävistä. Ohjausmenetelmien ja ohjaustyön taitojen osuus kurssissa edellyttää viikoittaista osallistumista luokkaopetukseen joko kampuksella tai virtuaaliluokassa.

<p>Kuntoutuksen perusteet 3 SCH (6 op)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutusohjauksen historia, filosofia, lailliset perusteet, periaatteet ja menettelytavat • Kuntoutusjärjestelmän rakenne eri sektoreilla (osavaltio-liittovaltio, yksityinen tuottoa tavoittelematon ja yksityinen tuottoa tavoitteleva) • Kuntoutuksen työryhmän toimijoiden roolit
<p>Ohjauksen teorian perusteet 3 SCH (6 op)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ohjauksen ja psykoterapian merkittävimmät teoriat • Persoonallisuusteoriat • Teorioiden soveltaminen ohjaustyössä • Ammatilliset ja eettiset näkökulmat ohjauksessa • Oman ohjausteorian luominen ja kehittäminen
<p>Arviointi ja mittaaminen ohjaustyössä 3 SCH (6 op)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointiperiaatteiden perusteet • Asiakkaan arviointi kuntoutuksessa ja ohjausprosessi • Kentällä käytettävien mittareiden luonne ja psykometriset ominaisuudet • Ammatillisen työkyky- ja kuntoutus selvityksen suunnittelu ja toteutus <p>Puolet kurssista painottuu mittaamisen historiaan, perusajatuksiin, tärkeisiin sosiaalisiin ja eettisiin kysymyksiin sekä teknisiin ja tilastollisiin käsitteisiin. Toinen puoli kurssista käsittelee yleisesti kentällä käytettyjen mittareiden sisältöä, niiden tekemistä, pisteytystä ja tulkintaa vammaisuus huomioiden.</p>
<p>Ohjaustyön harjoittelu 4 SCH (8 op)</p>	<p>150 kontaktituntia ohjattua kuntoutusohjauksen harjoittelua valitussa toimipaikassa, jonka aikana opiskelijalla on mahdollisuus oppia perusteellisesti yhdestä toimipaikasta, sen asiakaskunnasta ja toimintatavoista. Harjoittelusta vähintään 40 tuntia pitää olla suoraa asiakaskontaktia henkilöiden kanssa, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite. Asiakaskontaktit voivat olla informaation keräämistä tai yksilökohtaisten, ryhmä- tai perhetapaamisten seuraamista. Työharjoitteluun valmistautumiseksi opiskelijan tulee aloittaa ohjaustyö pienellä asiakasmäärällä ohjauksen alaisena.</p>
<p>Ryhmien kanssa työskentely 4 SCH (8 op)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ryhmäohjauksen teoria ja käytäntö • Ihmisten väliset suhteet ryhmissä, ryhmän kehittyminen, ryhmädynamiikka, tavoitteet, jäsenyys, johtajuus, vaiheet, ryhmän kiinteys, säännöt, kommunikaatio, ihmisten välinen palaute, ristiriitatilanteet, hankalat jäsenet ja valta • Kokemukselliset harjoitusryhmät, joita ohjaamassa ylemmän tason ohjauspsykologian ja ohjaajien opettajakoulutuksen opiskelijat
<p>Vammaisuuden ja toimintarajoitteiden lääketieteellinen ja sosiaalinen näkökulma 3 SCH (6 op)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ihmisen kehon fyysinen rakenne ja toimintakyky • Lääketieteellinen perussanasto ja orientaatio toimintarajoitteiden lääkinnälliseen hoitoon • Toimintarajoitteiden ja vammojen vaikutus kehoon ja toimintakykyyn • Vammojen ja haittojen toiminnalliset, psykososiaaliset ja ammatilliset vaikutukset

	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskunnan lääkinnällisiin palveluihin liittyvät resurssit • Kuntoutusohjaajan rooli osana kuntoutuksen työryhmää terveydenhuollon työntekijöiden joukossa
Urasuunnittelu 3 SCH (6 op)	<ul style="list-style-type: none"> • Työ Amerikassa ja ammatinvalintapsykologian/uraohjauksen perusteet • Urasuunnittelun ja -valinnan teoriat • Koulutuksen tai valmennuksen ja työn välinen suhde • Uraohjaus eri paikoissa ja erilaisille kohderyhmille • Erityiset ongelmat (esim. työtyytyväisyys, syrjäytyminen, kahden uran perheet, päättämättömyys) • Arviointi ja informaatio • Kiinnostuksen merkitys ja sen kehittyminen, kyvyt ja arvot
Työelämään si- joittaminen 3 SCH (6 op)	<p>Kurssin tarkoituksena on esitellä teoreettisia, tutkimustyöhön ja käytäntöön liittyviä näkökulmia vammaisten henkilöiden sijoittamisesta tuottavaan rooliin yhteiskunnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ammatilliset urateoriat • Ammatti- ja työmarkkinoiden arviointi • Siirtyminen koulusta työelämään • Lainmukaiset ja eettiset huolenaiheet liittyen vammaislainsäädäntöön • Liittovaltion ja osavaltioiden varat • Verotuksen kannustimet ja esteet • Työanalyysi ja työn suunnittelu • Käytännön menettelyt työhön sijoittamisessa mukaan lukien tuettu työllistyminen, opastus, oppisopimus ja työntekijän tukiohjelmat
Työharjoittelu 12 SCH (24 op)	Harjoittelupaikat, asiakaskunta ja työtehtävät opiskelijan erikoistumisen mukaan.
Vapaasti valittavat opinnot 3 SCH (6 op)	
Vapaasti valittavat opinnot tai yksilöllinen ohjausprojekti 1 SCH (2 op)	

Taulukko 3. Verkko-opintoina suoritettavassa koulutusohjelmassa vapaasti valittavien opintojen sijaan suoritettavat kurssit, niiden laajuus (suluissa opintopisteiksi muutettuna) ja keskeiset sisällöt

Laki ja etiikka kuntoutusohjaajille 3 SCH (6 op)	<ul style="list-style-type: none"> • Liittovaltion vammaislain merkitys, käytännön sovellukset ja kehitys palveltaessa kuluttajia, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite • Rajapinnat liittovaltion vammaislain, osavaltion vammaislain ja kuntoutusohjaajien eettisen ohjeistuksen välillä • Käytännön ohjeistuksia kuntoutusohjaajan asiantuntijan todistajanlausuntoihin, ammatillisiin vastuukysymyksiin ja riskien hallintaan
Itsenäiset opinnot: Portfolio 1 SCH (2 op)	

9 AMMATILLINEN JÄRJESTÄYTYMINEN SUOMESSA JA YHDYSVALLOISSA

9.1 Suomen kuntoutusohjaajien yhdistys

Suomessa kuntoutusohjaajan työtä tekevät järjestäytyivät vuonna 1990 perustaen oman yhdistyksen. Tämä oli jo ennen kuntoutusohjauksen koulutuksen käynnistymistä. Suomen kuntoutusohjaajien yhdistyksen (SKOY) tarkoituksena on ollut toimia yhdyssiteenä kuntoutusohjaustyötä tekevien välillä. Yhdistyksen yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on ollut tehdä kuntoutusohjausta tunnetuksi ja lisätä sen näkyvyyttä kuntoutuksen kentällä. SKOY pyrkii toiminnallaan myös kehittämään kuntoutusohjauksen alalla toimivien ammattitaitoa ja -tietoa. Valtakunnalliset kuntoutusohjaajien kouluspäivät järjestetään nykyisin kahden vuoden välein ja niiden osallistujamäärä on ollut n. 50 näytteilleasettajat mukaan luettuna. Yhdistyksessä on jäseniä n. 260 ja se koostuu kuntoutusohjaustyötä tekevästä, siitä eläkkeelle jääneistä, kuntoutusohjausta opiskelevista ja kuntoutuksen ohjaaja (AMK) tutkinnon suorittaneista henkilöistä. SKOY pyrkii tekemään yhteistyötä kuntoutusohjausta opettavien ammattikorkeakoulujen ja kuntoutusalan järjestöjen kanssa. (Suomen kuntoutusohjaajien yhdistys ry:n www-sivut 2016.)

9.2 American Rehabilitation Counseling Association ja National Rehabilitation Counseling Association

Yhdysvalloissa kuntoutusohjauksen ammattilaiset aloittivat järjestäytymisen ja yhdistystoiminnan jo 1950-luvulla. Kuntoutusohjauksen johtavista henkilöistä osa näki kuntoutusohjauksen ohjaustyön erityisalana ennemmin kuin erillisenä ammattina. Täten he uskoivat, että kuntoutusohjaajien tulisi olla psykologisen koulutuksen saaneita ohjaustyön ammattilaisia. Toiset taas näkivät kuntoutusohjauksen erillisenä ammattina edellyttäen erillistä koulutusta. Nämä varhaiset näkemykset heijastuvat kuntoutusohjaajien kahdessa isossa ammatillisessa järjestössä, joka kuvaa kuntoutusohjauksen kaksinaista painotusta ohjaustyöhön ja kuntoutukseen. Amerikan kuntoutusohjauksen järjestö American Rehabilitation Counseling Association (ARCA) perustettiin vuonna 1958 yhdysvaltalaisen ohjaustyön järjestön American Counseling Association (ACA) alajaostona. ARCA:n ammatillinen julkaisu on *Rehabilitation Counseling Bulletin*. ARCA:n virallinen tehtävä on edistää ihmisten, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, kehitystä läpi elämänkaaren ja edistää parhaita käytäntöjä kuntoutusohjauksen ammatissa. ARCA on juurruttanut itsensä tärkeänä ja osallistuvana alajaostona Amerikan ohjaustyön järjestössä ACA:ssa sekä avainasemassa olevana ammatillisena yhdistyksenä kuntoutusohjaajille. Kansallinen kuntoutusohjauksen järjestö National Rehabilitation Counseling Association (NRCA) perustettiin samana vuonna kuin ARCA alajaostona kansalliseen kuntoutuksen järjestöön National Rehabilitation Association (NRA). NRCA julkaisee lehteä *Journal of Applied Rehabilitation Counseling* ja järjestön päämäärä on samansuuntainen kuin ARCA:n. Kahden erillisen järjestön olemassaolo on vuosien saatossa aiheuttanut paljon keskustelua ja väittelyä, mutta järjestäytyneet suhteet ohjaustyön ja kuntoutuksen alan yhteisöissä ovat vahvistaneet ja varmistaneet kuntoutusohjaajien kaksinaista suuntautumista sekä tarjonnut ammatille erityisen identiteetin ja alkuperän. Organisatorisesta sulautumisesta ja yhdistäytymisestä on ollut keskustelua pirstoutumisen sekä ammatillisen ja julkisen hämmennyksen korjaamiseksi. Vuonna 1993 ARCA ja NRCA muodostivat kuntoutusohjauksen liitouden Alliance for Rehabilitation Counseling jäsentämään molempien yhdistysten vahvuuksia kuntoutusohjauksen yhdenmukaisten ammatillisten sääntöjen ja strategisen suunnittelun tueksi samanaikaisesti kunnioittaen molempien järjestöjen autonomiaa, syntyperää ja arvoja. (Leahy & Szymanski 1995, 164.)

9.3 Kuntoutusohjaajan sertifiointi Yhdysvalloissa

American Rehabilitation Counseling Association (ARCA) ja National Rehabilitation Counseling Association (NRCA) aloittivat yhteistyön kuntoutusohjaajien sertifiointiohjelman luomiseksi jo 1960-luvulla ja tältä pohjalta perustettiin Commission on Rehabilitation Counselor Certification (CRCC). Tällä on ollut merkittävä rooli kuntoutusohjaajan ammatin kehittämisessä professioksi. Kuntoutusohjaajia on sertifioitu aina vuodesta 1973 lähtien. CRCC toimii itsenäisenä voittoa tavoittelemattomana organisaationa asettaen vaatimukset kuntoutusohjaajan sertifiointille. Sertifioituminen edellyttää koulutus- ja työkokemusvaatimusten täyttymistä sekä CRCC:n tutkintokokeen läpäisemistä. Koe sisältää 175 monivalintakysymystä kattavaa CORE:n standardeissa määritetyt kuntoutusohjaajan kompetenssit/osaamisalueet sisällään pitävät 10 opintosuunnitelman aluetta. Sertifioituneen kuntoutusohjaajan tulee noudattaa kuntoutusohjaajien eettistä ohjeistusta ja osoittaa sitoumus jatkuvaan elämänmittaiseen oppimiseen uusimalla sertifiointi 5 vuoden välein edellyttäen hyväksyttävää täydennyskoulutusta tai tutkintokokeen uusimista. Osallistumisella täydennyskoulutukseen varmistetaan, että kuntoutusohjaajat jatkavat taitojensa lisäämistä ammattitaidon ylläpitämiseksi. (Commission on Rehabilitation Counselor Certification [www-sivut](http://www.crc.org).)

Yhdysvalloissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammateissa sertifiointit ovat yleisiä ja ne tuovat lisäarvoa ammatissa toimiville henkilöille sekä alalle yleisesti. Sertifiointi on eri asia kuin monissa ammateissa vaadittu lain velvoittama lisenssi. Lisenssit ovat usein osavaltiokohtaisia, osavaltion lakeihin perustuvia ja osavaltion hallinnoiman viraston myöntämiä tiettyihin kriteereihin perustuvia lupia ammatin harjoittamiseen. Sertifioituminen on yleensä vapaaehtoinen prosessi, mutta työnantajat saattavat vaatia sertifiointia ja sen avulla voi vaikuttaa omaan työllistymiseen ja palkkaan. Sertifiointi on yleensä yksityisen voittoa tavoittelemattoman valtiosta riippumattoman ammatillisen järjestön myöntämä tarkoin määritettyihin kriteereihin perustuva puolueeton kolmannen osapuolen vahvistus yksilön ammatillisesta osaamisesta, koulutuksesta ja kokemuksesta. (World Education Services [www-sivut](http://www.wes.org), 2016.)

10 VERTAILU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

10.1 Kuntoutusohjauksen eroja ja yhteneväisyyksiä Suomessa ja Yhdysvalloissa

Kuntoutusohjaus toimintana on alkanut molemmissa maissa jo ennen sen aseman vahvistumista lainsäädännön tai koulutuksen kautta. Yhdysvalloissa kuntoutusohjaukselle on antanut vahvan leiman sen alkuperä, joka on keskittynyt ammatilliseen kuntoutukseen ja ohjaukseen sekä vammautuneiden ihmisten työllistymiseen tai paluuseen tuotavaan työhön. Suomalaisen kuntoutusohjauksen kehityksessä korostuu terveydenhuollon ja lääkinällisen kuntoutuksen osuus, joskin suomalaisiksi innovaatioksi kutsuttu sopeutumisvalmennus heijastuu myös toiminnan muotoutumisessa. Lainsäädännössä tunnistetaan kuntoutusohjaus käsitteenä ja toimintana molemmissa maissa, joskaan sen tarkempaa määrittelyä sen sisällöstä tai toteutuksesta ei löydy.

Kuntoutusohjauksen asiakkaat ja kohderyhmät ovat molemmissa maissa laajentuneet viime vuosikymmeninä. Yhdysvalloissa alkuperäinen kohdejoukko oli suurimmaksi osaksi työikäisiä ja työkykynsä jonkin tapahtuman tai tapaturman seurauksena menettäneitä. Suomessa työikäisten lisäksi pitkäaikaissairaat ja vammaiset lapset perheineen ovat olleet oleellinen kuntoutusohjauksen kohderyhmä alusta asti. Nykypäivänä kuntoutusohjauksen asiakaskunta tunnistetaan molemmissa maissa varsin laajaksi, joskin Yhdysvalloissa moninaisuuden kirjo tulee näkyviin jo selkeämmin. Kohderyhmien laajentumiseen liittyy myös toimipaikkojen ja työympäristöjen vaihtoehtojen lisääntyminen. Suomessa kuntoutusohjaus on kuitenkin keskittynyt melko vahvasti sairaalaympäristöön ja erikoissairaanhoidon sen ollessa Yhdysvalloissa suhteessa selkeästi pienempi sektori. Ammatillisen kuntoutusohjauksen palveluita tuottavat paikat ovat Yhdysvalloissa perinteisesti tunnetuin alue, Suomessa tämä on vahvistunut ja tullut selvemmin näkyviin viime vuosikymmenten aikana. Työhön kuntoutuksen palvelut Suomessa ovat hajautuneet moneen paikkaan. Työeläkekuntoutuksen saralla toimii ammatillisen kuntoutuksen ohjaajia, joiden koulutustaustat vaihtelevat. Työllistämistä edistävissä tehtävissä toimii työvalmentajia, työkykykoordinaattoreita ja työkykyneuvojia.

Potilasjärjestöillä ja eri vammaisryhmien asioita tai etuuksia ajavilla ryhmillä ja toimijoilla on roolinsa kuntoutusohjauksen kentällä molemmissa maissa. Suomessa kuntoutusohjaajia on työllistynyt suoraan tälle sektorille perinteisesti myös kuntoutusohjaajan tai kuntoutussuunnittelijan nimikkeellä ja sellaisella toimenkuvalla, joka vastaa suomalaisen kuntoutusohjauksen tarkoitusta. Potilasjärjestöillä ja erikoissairaanhoidon yksiköillä on ollut merkittävä rooli sopeutumisvalmennuksessa ja kuntoutusohjaajille on muotoutunut roolinsa tässä kuntoutuksen muodossa. Yhdysvalloissa kuntoutusohjaaja toimii lähinnä linkkinä ja yhteistyökumppanina järjestöihin ja ryhmiin.

Molemmissa maissa kuntoutusohjauksessa korostetaan asiakaslähtöisyyttä ja asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan omien tavoitteiden löytymistä ja merkitystä. Asiakkaan osallisuus ja kumppanuus ovat olennaisia, eikä asiakasta nähdä vain palvelun kohteena tai saajana. Myös vuorovaikutuksen merkitystä korostetaan. Toimintakyvyn laaja käsite näkyy asiakaskunnassa niin Yhdysvalloissa kuin Suomessa. Toisaalta suomalaisessa kuntoutusohjauksessa ja sen määrittelyssä painotetaan tukea, ohjausta ja neuvontaa, kun taas Yhdysvalloissa tuodaan esille kuntoutusohjauksen prosessinomaisuutta ja ohjaustyön interventioiden käyttöä asiakkaan valtaistumiseen ja voimaantumiseen itsenäisen elämän tavoittelussa. Keskeistä kuntoutusohjauksessa molemmissa maissa on kuitenkin muutos; tarve kuntoutusohjaukselle muuttuneessa elämäntilanteessa ja muutoksen tavoittelu asiakkaan elämässä.

Kuntoutusohjauksen sisältö ja ydin painottuvat Suomessa ja Yhdysvalloissa hieman eri tavoin. Yhdysvalloissa yhtenä merkittävänä osaamisalueena ja kuntoutusohjaajan työkenttään kuuluvana tehtävänä on ammatillinen opinto-ohjaus ja uraohjaus sekä siihen liittyvä arviointi ja konsultaatiopalvelut. Suomalaisessa kuntoutusohjauksessa tämä ei nouse sellaisena esille. Yhdysvalloissa myös ohjaustyön interventiot painottuvat vahvasti osaamisalueena ja keskeisenä työtehtävänä. Suomessa ohjaustyöstä puhuttaessa se kohdennetaan nimenomaan kuntoutusta tukevaan ohjaukseen ja neuvontaan. Ohjaustyöstä ja sen interventioista puhuttaessa on huomioitava vielä tässä vaiheessa käytännössä ilmenevä hienoinen käsitteellinen ero Suomen ja Yhdysvaltojen välillä. Yhdysvalloissa selkeämmin näkyvät yhteisöpohjaiset kuntoutumispalvelut eivät heijastu suomalaisen kuntoutusohjauksen keskeisissä osaamisalueissa tai ydinalueissa kentällä perustuen kuntoutusohjaajien yhdistyksen erottelemiin painotuksiin tai

kuntoutusohjauksen nimikkeistöön, vaikka sillä on jo merkittävä painotus kuntoutusohjauksen koulutuksen opetussuunnitelmassa. Yhdysvalloissa kuntoutusohjauksen yksi merkittävistä osa-alueista on yksilökohtainen palveluohjaus, joka on kokonaisuudessaan laajempi käsite kuin Suomessa yhtenä ydinalueena eritelty yksilöllisen palvelutarpeen määrittely ja palvelujen yhteensovittaminen. Arviointi on molemmissa maissa keskeistä kuntoutusohjauksessa, ja Suomessa tämä on jaoteltu kahteen ydintoimintojen alueeseen; kokonaistilanteen kartoitus sekä toiminta- ja työkyvyn arviointi. Suomessa yhdeksi ydinalueeksi eritellään vielä suunnittelu ja seuranta, joka Yhdysvalloissa sisältyy yhtenä osana muihin eriteltyihin tehtäviin ja ydinalueisiin. Yhdysvalloissa nostetaan esille myös soveltava tutkimus sekä edunvalvonta omina keskeisinä kuntoutusohjauspalveluiden työtehtävinä ja osaamisalueina, joita ei Suomessa klinisen työn kentällä niinkään tunnisteta tärkeimmiksi tehtäviksi ja alueiksi.

Kuntoutusohjauksessa toimintana Suomen ja Yhdysvaltojen välillä on hienoinen ero. Yhdysvalloissa kuntoutusohjaus painottaa vahvemmin ohjaustyötä interventiona sen terapeuttisesta näkökulmasta. Näin ollen suomalaiselle kuntoutusohjaukselle ominaisissa ohjaus-, neuvonta- ja koordinoititehtävissä onkin Yhdysvalloissa usein työntekijä jollakin muulla nimikkeellä, kuten esimerkiksi palveluohjaaja (case manager) tai palvelukoordinaattori (service coordinator).

10.2 Koulutuksen eroja ja yhteneväisyyksiä Suomessa ja Yhdysvalloissa

Kuntoutusohjauksen koulutus on Yhdysvalloissa sijoittunut yliopistoihin ja se johtaa maisterin tutkintoon, joka katsotaan koulutusjärjestelmässä korkeammaksi tutkinnoksi kuin suomalainen ammattikorkeakoulututkinto. Yhdysvalloissa kuntoutusohjauksen opinnot ovat jatko-opintoja, joiden taustalla on alaan liittyvä alempi korkeakoulututkinto eli Bachelor Degree. Yhdysvaltalainen kuntoutusohjauksen koulutus vastaa siis tasoltaan ja laajuudeltaan enemmän suomalaista ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Suomessa ei kuitenkaan ole yksinomaan kuntoutusohjaukseen suunnattua ja erikoistunutta ylempään tutkintoon johtavaa koulutusohjelmaa, vaan koko kuntoutuksen laajan kentän kattava kuntoutuksen koulutusohjelma.

Kuntoutusohjauksen koulutus tutkintoon johtavana koulutusohjelmana on Suomessa iältään vasta alle 20-vuotias, kun Yhdysvalloissa koulutusta on ollut yliopistoissa jo yli 60 vuotta. Koulutuksen lähtökohdat ja yhteiskunnan tarpeet koulutusta aloitettaessa eroavat toisistaan. Nämä heijastuvat koulutusohjelmien sisällön painotuksessa. Suomessa koulutuksella pyrittiin vastaamaan yhteiskunnan tarpeeseen saada kuntoutuksen pirstaleiseksi muodostuneelle kentälle asiakkaan kuntoutumista tukevia koordinaattoreita ja yhdyshenkilöitä, jotka edesauttavat kuntoutuksen oikea-aikaisessa käynnistämässä, suunnittelussa, seurannassa, palveluiden yhteensovittamisessa ja kokonaisuuden muodostamisessa kulkien asiakkaan rinnalla kuntoutusprosessin ajan. Yhdysvalloissa puolestaan koulutuksella vastattiin lakimuutoksiin ammatillisen kuntoutuksen alueella ja sen aikaiseen tarpeeseen saada syystä tai toisesta vammautuneet ihmiset tuottavaan työhön ja osallisiksi yhteiskuntaan työn kautta. Suomalaisessa koulutusohjelmassa työhön sijoittamisen, työvalmennuksen, urasuunnittelun ja uraohjauksen osaaminen alueina ja kompetensseina eivät näyttäyty kuten Yhdysvalloissa, missä näillä on hyvin merkittävä osuus.

Lainsäädäntö, kuntoutuspalveluiden ja palvelujärjestelmän tuntemus sekä asiakkuus tulevat melko yhtenevästi näkyviin molempien maiden koulutusohjelmissä. Samoin eettisyys, kuntoutustarpeen ja toimintakyvyn arviointi ja kuntoutuksen suunnittelu nostetaan ammatillisessa osaamisessa esille molemmissa maissa aivan kuten apuvälineet, esteettömyys ja kuntoutusteknologia. Vaikka ohjaus, ohjausmenetelmät ja ohjausteoriat tuodaan esille niin yhdysvaltalaisessa kuin suomalaisessa kuntoutusohjauksen koulutuksessa sen ollessa yksi ammatillisen osaamisen ydinalueista, on sen painoarvo kuitenkin selkeästi suurempi Yhdysvalloissa.

Opetussuunnitelmien vertailussa yhtenä merkittävänä erona on suomalaisen koulutusohjelmaan suoritettavaksi kuuluvat perusopinnot, vaikka opiskelijalla olisikin taustalla jo aiempi sosiaali- tai terveysalan ammattitutkinto ja työkokemus. Suomalaisessa opetussuunnitelmassa on suhteessa varsin merkittävä osuus opiskelu- ja työelämävalmiuksilla, viestintä- ja neuvottelutaidoilla sekä kielten opinnoilla. Yhdysvaltalaisessa koulutusohjelmassa kieliopinnoja ei kuulu pakollisesti suoritettaviin opintojaksoihin lainkaan. Toinen oleellinen ero on suomalaisessa opetussuunnitelmassa pakollisena oleva 15 op laajuinen opinnäytetyö. Vertailuun käytetyssä yhdysvaltalaisessa opetus-

suunnitelmassa opinnäytetyö tai tutkielma ei ole pakollinen tai sisällytettynä opetus-suunnitelman opintojaksokokonaisuuksiin. Toisaalta ammattiosaamisen hallinnan osoittamiseksi opintosuoritusten lisäksi yhdysvaltalaisessa koulutusohjelmassa on suoritettava laaja tutkintotentti tai sertifikaatioon oikeuttava tutkintokoe. Yhdysvalloissa eri yliopistojen opetussuunnitelmissa on eroja ja joissakin yliopistoissa maisteritutkinnon suorittaminen edellyttää opinnäytetyön tai pro gradu tutkielman tekemistä, kun toisissa sitä ei edellytetä, ja joissain se voi olla vaihtoehtona tutkintotentin suorittamiselle. Suomalainen ammattikorkeakoulututkinto edellyttää aina 15 op laajuista opinnäytetyötä oppilaitoksesta riippumatta ja se on sisällytettynä opetussuunnitelmaan kaikissa koulutusohjelmissa. Kolmas esille nostettava ero on opintojaksoihin ja kursseihin sisällytetty asiakkaiden kanssa tehtävän konkreettisen ohjaustyön opetuksen ja harjoittelun painotus Yhdysvalloissa. Ohjaustyön teoriaa, taitoja ja menetelmiä, yksilö- ja ryhmäohjausta sekä uraohjausta käsittelevien kurssien ja opintojaksojen laajuus on siellä selkeästi isompi. Myös suoritettava kliininen ohjattu kuntoutusohjauksen työharjoittelu on tuntimäärältään suurempi Yhdysvalloissa kuin Suomessa ja sisällöltään tarkemmin määritelty.

Vertailussa käytetyn yhdysvaltalaisen kuntoutusohjauksen koulutusohjelman ja suomalaisen kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman laajuus kokonaisuudessaan opintopisteiksi muutettuna on lähellä toisiaan. Eri opintojaksojen laajuuksissa puolestaan on eroja. Suomalaisessa aikuiskoulutussovelluksessa painottuu itsenäinen opiskelu ja kontaktiopetuksen osuus opintokokonaisuuksissa on suhteessa vähäinen. Kontaktiopetuksen ja itsenäisen opiskelun määrässä suhteessa toisiinsa ei ole myöskään mitään yhtenäistä sääntöä ja se voi vaihdella opintojaksojen välillä. Esimerkiksi kuntoutusohjauksen työmenetelmien 5 op opintokokonaisuudessa lähiopetuksen määrä on 36 tuntia, kuntoutusprosessin suunnittelun ja koordinoinnin 5 op opintokokonaisuudessa lähiopetuksen määrä on 25 tuntia ja yhteisötason kuntoutuksen suunnittelun 5 op opintokokonaisuudessa lähiopetusta on 18 tuntia. Yhdysvaltalaisessa koulutusohjelmassa kontaktiopetuksen määrä on suurempi ja 1 SCH (n. 2 op) sisältää aina 15-16 tuntia kontaktiopetusta, jolloin 3 SCH (n. 6 op) laajuisessa kurssissa on kontaktiopetusta 45-48 tuntia. On myös huomioitava, että maisteritutkinnon laajuus eri yliopistojen välillä vaihtelee vaaditusta minimistä 48 SCH (n. 96 op) aina 60 SCH (n. 120 op) ja yli. Vertailussa käytetyn Buffalon yliopiston kuntoutusohjauksen koulutusohjelman opetussuunnitelma on rakennettu vastaamaan minimivaatimusta.

Kuntoutusohjauksen koulutuksesta valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoilla monilla eri nimikkeillä on yhteneväistä molemmissa maissa. Samoin toimintaympäristöjen kirjo ja mahdollisuudet. Tämä on tuonut molemmissa maissa myös saman haasteen koulutukselle ja kuntoutusohjaustyötä tekeville ammattilaisille; osaamisalueiden ja ammattitaidon laajentamisen tarpeen.

Suomessa kuntoutusohjauksen ammatilliset kompetenssit on tiivistetty kuudeksi laajemmaksi kokonaisuudeksi, kun Yhdysvalloissa CORE:n standardeissa määritetyt kompetenssit on määritelty yksityiskohtaisemmin ja niitä on 10:n aihealueen alla yhteensä 74. Kuntoutustarpeen arviointia osaamisalueena vastaa Yhdysvalloissa arviointi laajempaa aihealueena, jota on pilkottu tarkemmin määriteltyihin osaamisalueisiin. Yhteneväistä molemmissa maissa on kuitenkin yksilön toimintakyvyn arviointi kuntoutuksen suunnittelussa. Asiakkuutta ja kuntoutuspalveluita vastaava osaamisalue on Yhdysvalloissa niin ikään pilkottu pienempiin kokonaisuuksiin useamman eri aihealueen alle. Esimerkiksi kuntoutusohjaus ammatillisena toimintana sekä kuntoutuksen historia, järjestelmä ja filosofia ovat omia kompetensseja ammatillisen identiteetin ja eettisen toiminnan aihealueella. Kuntoutukseen ja vammaisuuteen liittyvien etuuskien osaaminen on Yhdysvalloissa vastaavasti eritelty eri osaamisalueiden alla yksityiskohtaisemmin kuin Suomessa. Yhdysvalloissa kuntoutuksen suunnittelua ei ole myöskään eritelty omaksi kompetenssiksi yhtenä kokonaisuutena, vaan suunnittelu on sisällytetty moneen eri osaamisalueeseen. Moniammatillinen yhteistyö ei sekään näy Yhdysvalloissa erillisenä osaamisalueena, mutta sisältyy useiden eri osaamisalueiden konkreettisiin oppimistuloksiin. Ohjaus ja opetus on suomalaisen koulutuksen kompetensseissa melko laajana ja karkeana kokonaisuutena. Yhdysvalloissa tämä on eritelty useisiin pienempiin ohjaustyöhön liittyviin kompetensseihin, jotka täsmentävät koko ohjaustyön sisältöä ja käsitettä yksityiskohtaisemmin. Yhdysvalloissa ohjausta ja opetusta käsitteleviä osaamisalueita ovat mm. seuraavat:

- oppimistyyli ja menetelmät
- uraohjaus
- yksilöohjaus ja persoonallisuusteoriat
- ohjaus mielenterveystyössä
- ohjaustaitojen ja -menetelmien kehittyminen

- sukupuolikysymykset ohjaustyössä
- konfliktien ratkaisu ja neuvottelustrategiat
- yksilö-, ryhmä- ja perhekriiseihin vastaaminen
- ohjaussuhteiden päättäminen
- yksilön valtaistuminen ja oikeudet
- etiikka ohjaussuhteissa
- ryhmädynamiikka ja ohjausteoria
- ryhmän johtamisen tyylit ja menetelmät
- perhedynamiikka ja ohjausteoria
- perhettä tukevat interventiot
- yksilön osallisuus arvioinnin suunnittelussa
- palveluohjaus
- yhteisötason kuntoutus ja palveluiden koordinointi
- elämän hoito- ja palvelusuunnittelu

Työelämän tutkimus- ja kehittämistyö ja johtaminen on Suomessa kuudes nimetty ammatillinen osaamisalue. Yhdysvalloissa tähän osaamisalueeseen rinnastettavia ammatillisia kompetensseja on niin ikään useampia, esim. tutkimuksen opetusmenetelmät; kuntoutusohjauspalveluiden vaikuttavuus; eettiset, lainsäädännölliset ja kulttuuriset kysymykset liittyen tutkimustoimintaan ja kuntoutusohjelmien arviointiin; ohjaajien esimiestyö.

Yhdysvalloissa kuntoutusohjauksen koulutus tapahtuu yliopistoissa ja johtaa akateemiseen tutkintoon. Tästä mahdollisesti juontaa se, että kuntoutusohjaus tieteenalana, kuntoutusohjauksen näyttöön perustuva toiminta sekä tutkimus ovat Suomeen verrattuna edenneet pidemmälle. Yhdysvalloissa myös sertifiointimisella on merkittävä osuus kuntoutusohjauksen professionalisatiossa ammattina. Se tuo selkeitä kriteereitä ammattia harjoittavan pätevyyteen ja ammattitaidon ylläpitämiseen luoden myös vetoimaa ja uskottavuutta ammatilliselle toiminnalle ulkopuolisten silmissä. Sertifiointumisen myötä eri koulutusohjelmista valmistuvien on osoitettava yhtäläinen ammatillinen osaamisensa oppilaitoksen maineesta, opetuksen tasosta tai opetussuunnitelman yksityiskohdista riippumatta.

11 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä yhtenä merkittävimpänä haasteena oli luonnollisesti englanninkielisen aineiston tulkinta ja sen esittäminen suomenkielellä. Aineistoa kerätessä jouduin tekemään paljon taustatyötä ymmärtääkseni englanninkielisiä termejä ja käsitteitä kuntoutusohjauksen kontekstissa ja löytääkseni monille itselle hyvinkin vieraille käsitteille vastineita suomeksi. Jo pelkät avainkäsitteet herättivät paljon ajatuksia koko opinnäytetyöprosessin ajan. Päädyin systemaattisesti käyttämään käsitteitä kuntoutusohjaus ja kuntoutusohjaaja, jotka ovat vakiintuneita käsitteitä suomenkielessä ja suomalaisessa kuntoutuksessa kuin myös käännöksiä englanninkielisille käsitteille rehabilitation counseling ja rehabilitation counselor. Käsitteitä pyöritellessä alkoi kuitenkin kirkastua oma ajatus siitä, miten tutkintonimikkeeksi valittu kuntoutuksen ohjaaja lieneekin suomalaisessa yhteiskunnassa ja kuntoutusjärjestelmässä osuvampi käsite myös ammattinimikkeenä kuvaamaan kuntoutusohjaajaa ja hänen työtään. Kaksiosainen ja kankeammalta kuulostava käsite kuntoutuksen ohjaus voisi näin ollen olla myös kuvainnollisempi tämän hetkisellem suomalaiselle kuntoutusohjauksen käsitteelle. Ajan saatossa kuntoutusohjausta ja kuntoutusohjaajan työnä käsitettyä tai tunnettua työtä on tehty monilla eri nimikkeillä, eikä 1960-luvulla käytetyt termit kuntoutusneuvonta ja kuntoutusneuvoja olleet lainkaan huonoja ajatellen mitä toiminta pääsääntöisesti on vielä nykyiselläänkin. Kuntoutuksen selvitykset, kuntoutuspalvelut ja kuntoutusohjauksen koulutuksen kehitystyö ovat pyrkineet viemään suomalaista kuntoutusohjausta eteenpäin pelkästä kuntoutuksen palveluiden koordinoinnista ja neuvonnasta kohti vahvempaa ohjaustyötä sen todellisessa kontekstissa, mutta se ei vielä heijastu kovin vahvana kuntoutusohjauksen koulutuksen opetussuunnitelmien sisällön toteutuksissa tai työelämässä ja työmarkkinoilla kuntoutusohjaajien toimenkuviissa.

Pohdin myös pitkään, käytäntö tekstissä sanaa vammaisen kuntoutusohjausta ja koulutusta Yhdysvalloissa käsittelevissä osioissa. Päädyin kuitenkin johdonmukaisesti käyttämään suomenkielessä kankeaa ilmaisumuotoa ihminen/henkilö/yksilö, jolla on jokin vamma tai toimintarajoite. Tämä mielestäni kuvastaa kielenkäytössä näkyvää kulttuurista eroa ajattelussa, jossa pyrkimyksenä on korostaa yksilöä ensisijaisesti tasavertaisena ihmisenä ja vammaa toissijaisena ominaisuutena, joka yksilöllä on. Kävin

myös pohdintaa ylipäättään sanojen vamma ja vammaisuus käytöstä tai niiden korvaamisesta kokonaan sanoilla toimintarajoite ja toimintarajoitteisuus. ICF on tuonut mukanaan muutoksen suomenkielessä näihin käsitteisiin, mutta päädyin säilyttämään juurtuneet käsitteet vammaisuuteen liittyen omassa tekstissäni ja käyttämään rinnalla toimintarajoitteen käsitettä.

Koulutuksen ja opetussuunnitelmien vertailu määrällisesti kahden eri maan välillä on hankalaa, etenkin koko koulutusjärjestelmän ollessa toisistaan poikkeava. Tutkintojen vastaavuudet ovat vaikeasti määriteltävissä ja opintojen laajuuksia mittaavan opintopistejärjestelmän konvertoiminen on moniselitteistä. Suomessa opintopisteet mitataan opiskelijalta odotetun työn määrän mukaan, kun taas yhdysvaltalaisessa järjestelmässä opintokokonaisuuksien laajuudessa käytettävät opintopisteet perustuvat enemmän annettuun opetukseen käytettyyn aikaan.

Koulutusohjelmissa suoritettavan harjoittelun vertaaminen on myös ongelmallista, koska käytetyssä SAMK:n aikuiskoulutussovelluksen opetussuunnitelmassa pakollista harjoittelua hyväksi luetaan aiemmin hankittuun osaamiseen perustuen (aiempi tutkinto ja työkokemus) niinkin paljon kuin 65 op. Pakollisena suoritettavaa harjoittelua jää näin ollen vain 10 op. Automaattisesti hyväksi luettu harjoittelun osuus tarkoittaa käytännössä sisällöllisesti hyvin erilaisia harjoitteluja opiskelijan aiemmasta koulutuksesta ja työhistoriasta riippuen. Suoritettavasta harjoittelusta lähes puolet on palvelujärjestelmään liittyvää harjoittelua, josta osan voi suorittaa myös osallistumalla asiantuntijatilaisuuksiin tai koulutuksiin. Vapaasti valittavien opintojen osuus 5 op on myös mahdollista suorittaa joko osittain tai kokonaan harjoittelun muodossa. Yhdysvaltalaisessa koulutuksessa harjoitteluun on määritetty tarkemmat kriteerit ja standardit, ja koulutusohjelman sisällä suoritettava harjoittelu kohdentuu selkeästi kuntoutusohjaukseen ja asiakastyöskentelyyn. Harjoittelujen määriä ja sisältöä vertailtaessa on muistettava, että myös Yhdysvalloissa kuntoutusohjauksen opiskelijalla on taustalla alempi korkeakoulututkinto, johon on sisältynyt harjoittelua aivan kuten suomalaisilla aikuisopiskelijoilla. Työkokemusta ohjaustyön tai kuntoutuksen kentällä voi olla taustalla, mutta kliinisen harjoittelun tarkat kriteerit todennäköisesti edellyttävät niiden suorittamista täysimääräisinä opetussuunnitelman mukaisesti.

Renforsin opinnäytetyössä ilmeni kuntoutusohjauksen koulutuksesta valmistuneiden omia ajatuksia koulutuksen sisällön kehittämiseen. Perehtyessäni kuntoutusohjauksen koulutuksen sisältöön Yhdysvalloissa oli mielenkiintoista huomata juuri näiden aihealueiden näyttäytyminen koulutuksen standardeissa sekä opetussuunnitelmissa siellä hyvinkin selkeästi kasvatuksellista kuntoutusta lukuun ottamatta. Käytännön asiakastyö painottuu yhdysvaltalaisessa koulutuksessa erittäin voimakkaasti. Opintojaksoissa näkyy hyvin myös asiakas- ja sairausryhmäkohtainen tieto, kuntoutuksen vaikuttavuuden arviointi, perhelähtöisyys ja perhedynamiikka sekä kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvät tekijät (vrt. maahanmuuttajanäkökulma). Sosiaalista kuntoutusta käsitellään Yhdysvalloissa selkeimmin mielenterveys- ja päihdetyön näkökulmasta sekä yhteisöllisenä kuntoutuksena.

Vahva ammatillinen järjestäytyminen Yhdysvalloissa on johtanut sertifiointiohjelman luomiseen, joka on myös vahvistanut kuntoutusohjaajien ammatti-identiteettiä ja asemaa kuntoutuksen kentällä. Järjestöjen yhteistyö muiden ohjaustyön ja kuntoutuksen järjestöjen kanssa voi toimia hyvänä kanavana kuntoutusohjauksen ja kuntoutusohjaajien työn tunnettavuuden lisääntymiseen. Ammatillisen järjestäytymisen ja järjestöjen toiminnan kautta luodaan verkostoja ammatillisen osaamisen kehittämiseen ja kouluttautumiseen kuntoutusohjaajana työelämässä toimiessa. Ammatillisten järjestöjen toiminnalla Yhdysvalloissa on myös osuutensa koulutuksen kehittämisessä yliopistoissa ja yhteisten standardien luomisessa koulutusohjelmille.

Käsitteiden ja ilmiöiden vertaaminen kahdessa eri kulttuurissa, joissa palvelujärjestelmät ja yhteiskuntarakenteet poikkeavat toisistaan, on aina haasteellista. Asiat liittyvät laajempiin konteksteihin ja AMK-tutkinnon opinnäytetyön laajuuden rajoissa ei ole mahdollista syventyä ja selvittää kaikkea taustalla ehkä merkittävästikin vaikuttavaa tekijää. Virheellisten tulkintojen tekeminen vieraskielistä ja -kulttuurista materiaalia käyttäessä on olemassa oman asiantuntijuuden ollessa muutoinkin vasta aluillaan uudella alueella.

Opinnäytetyön sisältö laajeni alkuperäisestä ajatuksesta selvittää kuntoutusohjauksen koulutusta Yhdysvalloissa kattavampaan selvitykseen ja vertailuun myös kuntoutusohjauksesta toimintana ja käsitteenä Yhdysvalloissa ja Suomessa. Opinnäytetyön olisi

voinut rajata suppeammaksi, mutta kokonaiskuvan saamiseksi mielestäni laajempi lähestyminen oli tarkoituksenmukaista. Tutkimuskysymyksiä oli myös useampia, mutta näihin kaikkiin vastataan jollakin tasolla tässä opinnäytetyössä. Jatkossa olisi mielenkiintoista selvittää laajemmin kuntoutusohjauksen ja kuntoutusohjauksen koulutuksen sisällöllisiä eroja ja yhteneväisyyksiä maailmalla, etenkin Euroopan maissa.

LÄHTEET

American Counseling Association www-sivut. Viitattu 31.3.2016. <https://www.counseling.org>

American Rehabilitation Counseling Association. Viitattu 6.4.2016. www.arcaweb.org

Ammattikorkeakoululaki. 2014. L 14.11.2014/932

Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta. 1991. A28.6.1991/1015.

Bureau of Labor Statistics, U.S. Department of Labor, Occupational Outlook Handbook, 2016-17 Edition, Rehabilitation Counselors, Viitattu 27.6.2016. <http://www.bls.gov/ooh/community-and-social-service/rehabilitation-counselors.htm>

Chan, F., Chronister, J., Catalana, D., Chase, A. & Eun-Jeong, L. 2004. Foundations of rehabilitation counseling. *Directions of Rehabilitation Counseling*, 15, 1-11.

Commission on Rehabilitation Counselor Certification www-sivut. Viitattu 6.4.2016. www.crc certification.com

Commission on Rehabilitation Counselor Certification 2014. *The Art of Rehabilitation Counseling by CRCC*. Viitattu 28.7.2016. <https://www.youtube.com/watch?v=nCZVNg3dhrU>

CORE Standards for Graduate Rehabilitation Counselor Education Programs & Self-Study Document. 2014. Council on Rehabilitation Education 10/2014. Viitattu 3.8.2016. <http://www.core-rehab.org/Files/Doc/PDF/CORE%20Graduate%20Standards%20and%20Self%20Study%20Document%2010-2014.pdf>

Council on Rehabilitation Education www-sivut. Viitattu 2.8.2016. www.core-rehab.org

Ebener, D. 2007. Skill Emphases in Rehabilitation Counselor Education Curricula. *Rehabilitation Education* 3, 195-204.

Fulbright Center www-sivut. Viitattu 7.3.2016. www.fulbright.fi

GradSchools www-sivut. Viitattu 10.8.2016. www.gradschools.com

Graduate School of Education University at Buffalo www-sivut. Viitattu 22.8.2016. www.buffalo.edu

Järvikoski, A. 2013. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:43.

Järvikoski, A. & Härkäpää K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. 5.painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kaplan, D., Tarvydas, V. & Gladding, S. 2014. *20/20: A Vision for the Future of*

Counseling: The New Consensus Definition of Counseling. *Journal of Counseling & Development* 3, 366-372.

Kent State University www-sivut. Viitattu 1.7.2016. www.kent.edu

Kosonen, P. 2000. Elämäntaidolliset haasteet ja ohjaus – näkökohtia habitaatin muuttamisesta ja auttamisen asiantuntijuudesta myöhäismodernissa. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2 ohjauksen toimintakentät. PS-kustannus. 314-359.

Kuntoutusasian neuvottelukunta. 2015. Monialainen kuntoutus – Tilannekatsaus. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:18.

Kuntoutusohjausnimikkeistö – Opas sisältöön ja käyttöön. 2010. 2. painos. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Lahikainen, S. 2000. Ohjaus- ja neuvontatyön lähtökohtia ja näköaloja kuntoutuksessa. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2 ohjauksen toimintakentät. PS-kustannus. 258-278.

Laine, M. & Nappa, N. 2014. JAMK:sta vuosina 2007-2013 valmistuneiden kuntoutuksen ohjaajien (AMK) työllistyminen, työelämässä koetut haasteet ja koulutuksen kehittämisideat. AMK-opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.4.2016. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014090113688>

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. 2015. L 2015/817.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä. 1994. L 28.6.1994/559 muutoksineen.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. 1987. L 3.4.1987/380 muutoksineen.

Leahy, M. & Szymanski E. 1995. Rehabilitation Counseling: Evolution and Current Status. *Journal of Counseling & Development* 2, 163-166.

Leino, E. 2007. Rehabsaurus – uhanalainen eläinlaji? *Kuntoutus* 4, 28-31.

Musikka-Siirtola, M., Siirtola, T., Wikström, J. 2008. Lääkinnällisen kuntoutuksen kehitys ja haasteet tulevaisuudelle. *Kuntoutus* 4, 35-46.

Niemi, H. & Volanen, N. 2013. Kuntoutusohjaajan rooli kuntoutusjärjestelmässä. AMK-opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.4.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013112919138>

NIU Rehabilitation Counseling 2014. Understanding Rehabilitation Counseling. Viitattu 8.7.2016. https://www.youtube.com/channel/UCfYzTCpZWdJReAmlO3_QvzA

Notko, T. 2006. Kuntoutus- ja palveluohjauksen mahdollisuudet. *Janus* 1, 61-66.

Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.

Opetushallituksen www-sivut. Viitattu 7.3.2016. www.oph.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut. Viitattu 6.4.2016. www.minedu.fi

Pettersson, R. 2012. Vammaisen asialla – kuntoutusohjausta 30 vuotta. Artikkelikoelmassa R. Saksanen (toim.) Näkökulmia kuntoutusohjaukseen. Kuntoutusohjauksen kehittämishanke 2011-2012. Invalidiliiton julkaisuja M.12.,2012. 4-7.

Reito, S. 2009. Onko kuntoutuksen ohjaaja rehabsaurus? Kuntoutuksen ohjauksen ja –suunnittelun koulutusohjelmien työelämälähtöisyys Jyväskylän ja Satakunnan ammattikorkeakouluissa. Kehittämishanke. Tampereen Ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Viitattu 5.4.2016. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201003062818>

Renfors, S. 2014. Satakunnan ammattikorkeakoulusta kuntoutuksen ohjaaja (AMK) tutkinnon suorittaneiden työllistyminen, nykyinen työnkuva ja osaamisen haasteet. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.4.2014. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014112116231>

Rytkönen, P. 2012. Kuntoutusohjaajan työ Ruskeasuon koulussa: Ruskis – Oppimis ja ohjauskeskus – Ruskeasuon koulu. Artikkelikokoelmassa R. Saksanen (toim.) Näkökulmia kuntoutusohjaukseen. Kuntoutusohjauksen kehittämishanke 2011-2012. Invalidiliiton julkaisuja M.12.,2012. 62-63.

Saksanen, R. 2012. Näkökulmia kuntoutusohjaukseen. Kuntoutusohjauksen kehittämishanke 2011-2012. Invalidiliiton julkaisuja M.12.,2012.

Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut. Viitattu 5.4.2016. www.samk.fi

Satakunnan ammattikorkeakoulun www-sivut. Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opetussuunnitelma 2014-2015. https://samk.solenovo.fi/opsnet/dis/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/sea?koulohj_id=2300555&ryhmtyypp=1&luku-vuosi=2384223&stack=push

SDSU RCP 2015. SDSU Rehabilitation Counseling Program. Viitattu 28.7.2016. https://www.youtube.com/watch?v=wM_PXHtIijE

Sosiaalihuoltolaki. 2014. L 30.12.2014/1301.

Suomen kuntoutusohjaajien yhdistys ry:n www-sivut. Viitattu 30.3.2016. www.suomenkuntoutusohjaajienyhdistys.fi

Terveystieteiden huoltolaki. 2010. L 30.12.2010/1326 muutoksineen.

University of Pittsburgh School of Health and Rehabilitation Sciences www-sivut. Viitattu 16.8.2016. www.shrs.pitt.edu

University of South Carolina School of Medicine www-sivut. Viitattu 16.8.2016. www.med.sc.edu

University of Tennessee www-sivut. Viitattu 16.8.2016. www.utk.edu

Vilkkumaa, I. 2010. ”Case management vai kuntoutusohjaus”. Tätäkin voisi tutkia. 16.6.2010. Viitattu 31.3.2016. http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/ajankoh-taista/tatakin_voisi_tutkia?bid=233

Vänskä, K. 2012. Ohjauksen osaajat – miten he sen tekevät? Terveysalan ohjaajien käsityksiä ohjausosaamisesta. Väitöstutkimus. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 132.

World Education Services www-sivut. Viitattu 28.9.2016. www.wes.org

Perälä, M., Junttila, K. & Toljamo, M. 2007. Benchmarking-järjestelmän kehittäminen hoitotyöhön. Helsinki. Stakesin työpapereita 19/2007.

YLEISET KOMPETENSSIT

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman yleiset kompetenssit:

1. Oppimisen taidot

- 1.1. Osaa arvioida ja kehittää osaamistaan ja oppimistapojaan
- 1.2. Osaa hankkia, käsitellä ja arvioida tietoa kriittisesti
- 1.3. Kykenee ottamaan vastuuta ryhmän oppimisesta ja opitun jakamisesta

2. Eettinen osaaminen

- 2.1. Kykenee ottamaan vastuun omasta toiminastaan ja sen seurauksista
- 2.2. Osaa toimia alansa ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- 2.3. Osaa ottaa erilaiset toimijat huomioon työskentelyssään
- 2.4. Osaa soveltaa tasa-arvoisuuden periaatteita
- 2.5. Osaa soveltaa kestäväen kehityksen periaatteita
- 2.6. Kykenee vaikuttamaan yhteiskunnallisesti osaamistaan hyödyntäen ja eettisiin arvoihin perustuen

3. Työyhteisöosaaminen

- 3.1. Osaa toimia työyhteisön jäsenenä ja edistää yhteisön hyvinvointia
- 3.2. Osaa toimia työelämän viestintä ja vuorovaikutustilanteissa
- 3.3. Osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknikkaa oman alansa tehtävissä
- 3.4. Kykenee luomaan henkilökohtaisia työelämäyhteyksiä ja toimimaan verkostoissa
- 3.5. Osaa tehdä päätöksiä ennakoimattomissa tilanteissa
- 3.6. Kykenee työn johtamiseen ja itsenäiseen työskentelyyn asiantuntijatehtävissä
- 3.7. Omaa valmiuksia yrittäjyyteen

4. Innovaatio-osaaminen

- 4.1. Kykenee luovaan ongelmanratkaisuun ja työtapojen kehittämiseen
- 4.2. Osaa työskennellä projekteissa
- 4.3. Osaa toteuttaa tutkimus- ja kehittämishankkeita soveltaen alan olemassa olevaa tietoa ja menetelmiä
- 4.4. Osaa etsiä asiakaslähtöisiä, kestäviä ja taloudellisesti kannattavia ratkaisuja

5. Kansainvälisyysosaaminen

5.1. Omaa alansa työtehtävissä ja niissä kehittämisessä tarvittavan kielitaidon

5.2. Kykenee monikulttuuriseen yhteistyöhön

5.3. Osaa ottaa työssään huomioon alansa kansainvälisyyskehityksen vaikutuksia ja mahdollisuuksia

(Satakunnan ammattikorkeakoulu www-sivut 2016, Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opetussuunnitelma 2014-2015.)

AMMATILLISET KOMPETENSSIT

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman ammatilliset kompetenssit:

1. Kuntoutustarpeen arviointi

- 1.1. Osaa tunnistaa kuntoutustarpeita aiheuttavia tekijöitä yksilö- ja yhteisötasolla sekä alue- ja paikallistasolla
- 1.2. Osaa havainnoida asiakkaan kokonaistilanteen sekä fyysisen ja sosiaalisen ympäristön
- 1.3. Osaa arvioida asiakkaan toimintakykyä suhteessa hänen työ- ja toimintaympäristöönsä
- 1.4. Osaa tunnistaa asiakkaan kuntoutumisen tarpeet, toiveet ja odotukset
- 1.5. Osaa käyttää asiantuntijuuttaan asiakkaan sairauteen, vammaan tai vajaakuntoisuuteen liittyvissä asioissa
- 1.6. Osaa sovittaa yhteen asiakkaan toiveita, tarpeita ja kuntoutusmahdollisuuksia
- 1.7. Osaa tehdä kuntoutusaloitteita

2. Asiakkuus ja kuntoutuspalvelut

- 2.1. On selvillä kuntoutuksen asemasta ja merkityksestä kansallisesti ja kansainvälisesti
- 2.2. Tuntee kuntoutuksen palvelujärjestelmän ja toiminnan ja on selvillä kuntoutustoiminnan rahoitusmahdollisuuksista
- 2.3. Osaa tunnistaa kuntoutuksen tehtävät elämänkulun eri vaiheissa
- 2.4. Osaa hakea tietoa eri järjestelmien lakisääteisistä kuntoutusvelvoitteista ja kuntoutusmahdollisuuksista
- 2.5. Tuntee asiakkaan kuntoutukseen liittyvät etuisuudet

3. Kuntoutuksen suunnittelu

- 3.1. Osaa varmistaa yksilön ja yhteisön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia kuntoutuksen suunnittelussa
- 3.2. Osaa koota tarkoituksenmukaiset yksilöä/yhteisöä koskevat tiedot ja koordinoita olemassa olevat suunnitelmat osaksi kuntoutussuunnitelmaa
- 3.3. Osaa seurata kuntoutussuunnitelman toteutumista, muutostarvetta, tuloksellisuutta, laatua ja kustannuksia
- 3.4. Tuntee teknologian sovellusaluetta kuntoutuksessa

- 3.5. Osallistuu esteettömän ympäristön suunnittelutyöhön
- 3.6. Vaikuttaa palvelujärjestelmän ja lainsäädännön kehittämiseen

4. Moniammatillinen yhteistyö

- 4.1. Hallitsee tasavertaisen asiakaslähtöisen yhteistyön
- 4.2. Tuntee ja arvostaa muiden asiantuntijuutta
- 4.3. Osaa varmistaa ja vahvistaa asiakkaan osallistumista kuntoutusta koskevaan yhteistyöhön
- 4.4. Osaa käynnistää monialaisen ja -ammatillisen yhteistyön yli hallinnollisten rajojen
- 4.5. Osaa koordinoita, integroida ja kehittää omalta osaltaan yhteistyötä
- 4.6. Osaa konsultoida muiden ammattiryhmien asiantuntijoita sekä toimia konsultoituvana asiantuntijana

5. Ohjaus ja opetus

- 5.1. Tietää ohjaukseen teoreettisia malleja ja kykenee soveltamaan niitä kuntoutuksen ohjauk käytännöissä
- 5.2. Osaa tukea ja vahvistaa kuntoutujan riippumattomuutta ja itsenäisyyttä
- 5.3. Osaa tukea kuntoutujaa ja hänen sosiaalista verkostoaan löytämään kuntoutumisen tavoitteet
- 5.4. Osaa ohjata kuntoutujaa tarkastelemaan kuntoutumisen esteitä ja mahdollisuuksia ja rohkaisee kuntoutujaa vaikuttamaan niihin
- 5.5. Osaa ohjata kuntoutujaa käyttämään tarkoituksenmukaisia palveluja
- 5.6. Osaa ohjata ryhmiä
- 5.7. Osaa valmentaa kuntoutujaa moniammatilliseen yhteistyöhön, huolehtia kuntoutuksen jatkuvuudesta ja toimia tarvittaessa kuntoutujan asioiden ajajana

6. Työelämän tutkimus- ja kehittämistyö ja johtaminen

- 6.1. Osaa tunnistaa ja tuoda esille käytännön toiminnasta nousevia tutkimus- ja kehittämistarpeita
- 6.2. Osaa arvioida ja kehittää kriittisesti omaa työtään ja ammattialaansa ja ylläpitää ammattitaitoaan
- 6.3. Osaa seurata yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia ja vaikuttaa yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasolla ilmeneviin epäkohtiin kuntoutustarpeen ennaltaehkäisemiseksi

6.4. Osaa arvioida ja edistää kuntoutuksen laatua ja vaikuttavuutta ja toimia kustannustietoisesti

6.5. Osaa käyttää taloudellista, hallinnollista ja työnjohdollista osaamista työssään (Satakunnan ammattikorkeakoulu www-sivut 2016, Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opetussuunnitelma 2014-2015.)

CORE:N STANDARDIT

Kuntoutusohjauksen koulutusohjelmaan sisällytettävät opintosuunnitelman alueet, niihin liittyvät osaamisalueet (kompetenssit) ja oppimistavoitteet:

1. Ammatillinen identiteetti ja eettinen toiminta

1.1. Kuntoutusohjaus ammatillisena toimintana

1.1.1. Osaa selittää ammatilliset roolit, tarkoitukset ja suhteet muihin sosiaalipalveluihin, tukea antavaa ohjausta ja psykologisia palveluita tuottaviin ammattihenkilöihin

1.1.2. Osaa ilmaista itsenäisyyden, inklusion, valinnan ja itsemääräämisoikeuden, valtaistumisen, saavutettavuuden ja yksilöllisten erilaisuuksien kunnioituksen periaatteet

1.2. Kuntoutuksen historia, järjestelmä ja filosofia

1.2.1. Osaa integroida omaan käytännön toimintaan kuntoutuksen historian ja filosofian sekä lait, jotka koskevat yksilöitä, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite

1.2.2. Osaa kuvata yleisellä tasolla kuntoutusjärjestelmän rakenteen, koulutuksen ja terveydenhuoltojärjestelmän sisältäen julkiset, tuottoa tavoittelevat ja tuottoa tavoittelemattomat yksityiset toimipaikat

1.2.3. Osaa selittää itsenäisen elämän liikkeen filosofian arvot ja tehtävän ihmisille, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite

1.3. Vammaislainsäädäntö

1.3.1. Osaa soveltaa vammaislainsäädännön ja vammaisten ihmisoikeussopimuksen periaatteita kuntoutusohjauksessa

1.4. Etiikka

1.4.1. Osaa harjoittaa kuntoutusohjausta laillisesti ja eettisesti, noudattaen ammatillista eettistä ohjeistusta ja määriteltyjä ammatillisen toiminnan rajoja

1.5. Ammatillinen pätevyys, sertifiointi, ammatin vahvistaminen ja akkreditointi

1.5.1. Osaa selittää sertifiointin, ammatin vahvistamisen ja akkreditoinnin eron

1.6. Asiakkaan tietoon perustuva valinta ja valtaistuminen

1.6.1. Osaa integroida toimintaan tietoisuuden yhteiskunnallisista kysymyksistä, suuntauksista, julkisista toimintatavoista ja kehityksestä kuntoutukseen liittyen

1.6.2. Osaa ilmaista asiakkaan valtaistumisen, valinnan ja henkilökohtaisen vastuun merkityksen kuntoutusprosessissa

1.7. Yhteiskuntapolitiikka, asenteelliset esteet ja esteettömyys

1.7.1. Osaa auttaa työnantajia tunnistamaan, muuttamaan ja poistamaan arkkitehtuurisia, muodollisia ja/tai asenteellisiä esteitä

1.8. Edunvalvonta

1.8.1. Osaa valistaa kansalaisia ja yksilöitä, joilla on vamma tai toimintarajoite, liittyen edunvalvontaan ja asianajon merkitykseen sekä vammaisten ihmisten oikeuksiin liitto- ja osavaltion lakeihin perustuen

2. Vammaisuuden psykososiaaliset näkökulmat ja kulttuurinen moninaisuus

2.1. Yhteiskunnallinen dynamiikka liittyen itsensä edustamiseen, ympäristötekijöiden vaikutuksiin ja asenteiden muodostumiseen

2.1.1. Osaa tunnistaa ja ilmaista ymmärryksen sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristöön liittyvistä tekijöistä, jotka saattavat aiheuttaa esteitä asiakkaan kuntoutukselle

2.1.2. Osaa tunnistaa toimintasuunnitelmia asenteellisten esteiden vähentämiseksi koskien ihmisiä, joilla on vamma tai toimintarajoite

2.2. Psykologinen dynamiikka liittyen identiteettiin, kasvuun ja sopeutumiseen

2.2.1. Osaa tunnistaa strategioita itsetuntemukseen ja itsensä kehittämiseen, jotka edesauttavat elämänhallintaa ja sopeutumista vammaisuuteen

2.2.2. Osaa tunnistaa ja osoittaa ymmärryksen stereotyyppisistä näkökulmista henkilöitä kohtaan, joilla on vamma tai toimintarajoite ja näiden negatiivisista vaikutuksista kuntoutuksen tulosten onnistuneeseen toteutumiseen

2.2.3. Osaa selittää sopeutumisen vaiheita ja kehityksellisiä ongelmia, jotka vaikuttavat vammaisuuteen sopeutumiseen

2.3. Kulttuurisen ja yksilöllisen erilaisuuden seuraamukset sisältäen kulttuuriin, vammaisuuteen, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautuneisuuteen ja ikääntymiseen liittyvät ongelmat

- 2.3.1. Osaa tarjota kuntoutusohjauspalveluita tavalla, josta heijastuu ymmärrys psykososiaalisista tekijöistä, kulttuurisista uskomuksista ja arvoista sekä erilaisuuden ongelmista, jotka saattavat vaikuttaa kuntoutusprosessiin
- 2.3.2. Osaa tunnistaa kulttuuriin, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, ikääntymiseen ja vammaisuuteen liittyvän erilaisuuden vaikutuksia ja integroida tämän tiedon käytäntöön
- 2.3.3. Osaa ilmaista ymmärryksen etnisen taustan tai muun erityispiirteen kuten henkisen ja uskonnollisen vakaumuksen sekä sosioekonomisen statuksen merkityksestä ryhmässä, perheessä ja yhteiskunnassa

3. Ihmisen kasvu ja kehitys

3.1. Ihmisen kasvu ja kehitys läpi elämän

- 3.1.1. Osaa ilmaista tietämyksen ihmisen kehityksestä ja yksilöiden, joilla on vamma tai toimintarajoite, tarpeista läpi elämän
- 3.1.2. Osaa kuvata ja toteuttaa lähestymistapoja, jotka edesauttavat yksilöiden, joilla on vamma tai toimintarajoite, henkilökohtaista kehitystä, päätöksentekokykyä, vastuunottoa ja elämän laatua

3.2. Yksilön ja perheen reaktio vammaisuuteen

- 3.2.1. Osaa auttaa muutosstrategioiden kehittämisessä kuntoutusprosessin loppuun saattamiseksi onnistuneesti
- 3.2.2. Osaa tunnistaa perheen vaikutukset henkilöiden, joilla on vamma tai toimintarajoite, kasvussa ja kehityksessä
- 3.2.3. Osoittaa ohjaajan herkkyyden stressitekijöille ja positiivisen asenteen merkityksen reagoidessaan elämän hallinnan esteisiin ja haasteisiin

3.3. Persoonallisuuden kehityksen teoriat

- 3.3.1. Osaa kuvata ja selittää tunnustettuja teorioita persoonallisuuden kehitymisestä
- 3.3.2. Osaa tunnistaa kehityksellisiä käsityksiä ja prosesseja liittyen persoonallisuuden kehittymiseen ja soveltaa niitä kuntoutusohjauksessa

3.4. Seksuaalisuus ja vammaisuus

3.4.1. Osaa tunnistaa erilaisten vammojen tai toimintarajoitteiden vaikutuksen ihmisen seksuaalisuuteen

3.4.2. Osaa keskustella seksuaalisuuteen liittyvistä ongelmista henkilöiden kanssa, joilla on vamma tai toimintarajoite, osana kuntoutusprosessia

3.5. Oppimistyyli ja menetelmät

3.5.1. Osaa tehdä kuntoutussuunnitelmia, joissa huomioidaan henkilön, jolla on vamma tai toimintarajoite, yksilöllinen oppimistyyli ja vahvuudet

4. Työllistyminen ja urasuunnittelu

4.1. Vammaisetuuksien järjestelmä sisältäen työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen, pitkäaikaisen työkyvyttömyyskorvauksen ja sosiaaliturvan

4.1.1. Osoittaa ymmärryksen erilaisten julkisten ja yksityisten vammais- ja työkyvyttömyysetuuksien järjestelmästä sekä niiden vaikutuksesta kuntoutukseen, itsenäiseen elämään ja työllistymiseen

4.1.2. Osaa selittää edellytykset etuuksille, joita on ihmisten, joilla on vamma tai toimintarajoite, saatavilla eri järjestelmien kautta kuten työtapaturma- ja ammattitautikorvaukset, pitkäaikainen työkyvyttömyysvakuutus ja sosiaaliturva

4.2. Työanalyysi, osaamisen ja taitojen analyysi, työpaikan muutostyöt ja uudelleenjärjestely

4.2.1. Osaa hyödyntää työ- ja tehtäväanalyysien metodologiaa olennaisimpien työtehtävien määrittämiseksi työllistymisen suunnittelussa ja työhön sijoittumisessa, työpaikan muutostöissä tai työtehtävien uudelleenjärjestelyssä

4.2.2. Osaa soveltaa työpaikan muutostöiden ja uudelleen järjestelyiden menetelmiä sekä apuvälineiden käyttöä edesauttamaan ihmisten, joilla on vamma tai toimintarajoite, työhön sijoittumista

4.2.3. Osaa soveltaa siirrettävien taitojen ja osaamisen analyysien metodologiaa tunnistaa yksilöiden, joilla on vamma tai toimintarajoite, vaihtoehtoisia ammatillisia ratkaisuja huomioiden työhistoria ja jäljellä oleva toimintakyky

4.3. Uraohjaus, työkokeilu ja työelämäsuunnittelu

- 4.3.1. Osaa tarjota uraohjausta käyttäen sopivia lähestymistapoja ja menetelmiä
- 4.3.2. Osaa hyödyntää ammatillista ja työuraan liittyvää materiaalia auttaakseen henkilöä, jolla on vamma tai toimintarajoite, työelämäsuunnittelussa
- 4.3.3. Osaa edesauttaa osallistumista työelämäsuunnittelussa ja työkokeilussa

4.4. Työvalmiuden kehitys

- 4.4.1. Osaa arvioida henkilön, jolla on jokin vamma tai toimintarajoite, valmiutta tuottavaan työhön ja auttaa tämän valmiuden lisäämisessä

4.5. Työnantajan konsultointi ja työkyvyttömyyden ehkäisy

- 4.5.1. Osaa tarjota asianmukaista konsultoivaa informaatiota mahdollisille työnantajille edesauttaakseen työkyvyttömyyden ennaltaehkäisyä työpäikällä sekä työntekijöitä ja työnantajia koskevien riskitekijöiden minimointiin
- 4.5.2. Osaa konsultoida työnantajia liittyen esteettömyyteen ja esteettömyyssäädösten noudattamiseen

4.6. Työpaikan kulttuuri ja ympäristö

- 4.6.1. Osaa kuvailla työnantajien käytäntöjä, jotka vaikuttavat henkilöiden, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, työllistymiseen tai työhön paluuseen ja käyttää tätä ymmärrystä hyväkseen edesauttaakseen onnistunutta työllistymistä

4.7. Työhön sopeuttaminen ja kuntouttaminen

- 4.7.1. Osaa tunnistaa työhön sopeuttamisen ja kuntouttamisen menetelmiä ja mahdollisuuksia osana kuntoutusprosessia

4.8. Ammatillinen konsultaatio ja työhön sijoittumisen strategiat

- 4.8.1. Osaa käyttää ja hyödyntää työmarkkina-analyysejä sekä soveltaa tätä tietoa niiden yksilöiden tarpeisiin, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite
- 4.8.2. Osaa tunnistaa siirrettävän osaamisen analysoimalla asiakkaan työhistoriaa ja toimintakyvyn vahvuuksia sekä rajoitteita ja hyödyntää näitä taitoja onnistuneen työhön sijoittumisen saavuttamiseksi

4.8.3. Osaa hyödyntää asianmukaisia työhön sijoittamisen strategioita (asiakaslähtöinen, sijoita ja kouluta jne.) edesauttaakseen ihmisten, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, työllistymistä

4.9. Urasuunnittelun teorit

4.9.1. Osaa soveltaa urasuunnittelun teorioita niiltä osin, kun ne koskevat henkilöä, jolla on vamma tai toimintarajoite

4.10. Tuettu työ, työvalmennus ja luonnolliset tukimuodot

4.10.1. Osaa käyttää tehokkaasti työllisyystukia edesauttaakseen onnistunutta työllistymistä

4.10.2. Osaa auttaa henkilöitä, joilla on vamma tai toimintarajoite, kehittämään osaamista ja strategioita työssä

4.11. Apuvälineet

4.11.1. Osaa tunnistaa ja kuvata apuvälinemahdollisuuksia itsensä elämään ja työhön, joita on saatavissa henkilöille, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite

5. Ohjauksen lähestymistavat ja periaatteet

5.1. Yksilöohjaus ja persoonallisuusteoria

5.1.1. Osaa viestiä perusymmärryksen vakiintuneista ohjausteorioista ja niiden suhteesta persoonallisuusteoriaan

5.1.2. Osaa ilmaista henkilökohtaisen kuntoutusohjauksen filosofian pohjautuen vakiintuneeseen ohjausteoriaan

5.2. Ohjaus mielenterveystyössä

5.2.1. Osaa tunnistaa henkilöiden, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, psyykkisiä tai mielenterveydellisiä ongelmia ja tehdä asianmukaisia lähteitä

5.2.2. Osaa analysoida diagnostista ja arviointiin liittyvää tietoa (esim. ammatilliset ja koulutukseen liittyvät testit sekä todistukset ja psykologisten sekä lääketieteellisten tutkimusten tiedot) sekä viestiä tämän informaation asiakkaalle

5.2.3. Osaa selittää ja käyttää normaaleja diagnostisia luokituksia mielenterveysongelmiin kuntoutusohjaajan toimenkuvan rajoissa

5.3. Ohjaustaitojen ja –menetelmien kehittyminen

- 5.3.1. Osaa luoda ja ylläpitää luottamuksellisia ohjaussuhteita henkilöiden kanssa, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, käyttäen opittuja taitoja ja menetelmiä
- 5.3.2. Osaa laatia yhteistyössä asiakkaan kanssa yksilöllisiä ohjaustavoitteita ja päämääriä
- 5.3.3. Osaa käyttää yksinkertaisia ohjaus- ja haastattelutaitoja
- 5.3.4. Osaa käyttää konsultaatitaitoja yhdessä asiakkaan kanssa ja hänen puolesta

5.4. Sukupuolikysymykset ohjaustyössä

- 5.4.1. Osaa ohjata henkilöitä, joilla on vamma tai toimintarajoite ja jotka kohtaavat elämäntapavalintoja, joihin saattaa sisältyä sukupuoleen tai monikulttuurisuuteen liittyviä ongelmia
- 5.4.2. Osaa tunnistaa sukupuolieroavaisuuksia, jotka saattavat vaikuttaa kuntoutusohjauksen tai –suunnittelun prosesseihin

5.5. Konfliktien ratkaisu ja neuvottelustrategiat

- 5.5.1. Osaa auttaa henkilöä, jolla on vamma tai toimintarajoite, kehittämään taitoja, joita tarvitaan vaikuttavaan reagointiin konfliktitilanteessa ja neuvotteluissa heidän etujen tukemiseksi

5.6. Yksilö-, ryhmä- ja perhekriiseihin vastaaminen

- 5.6.1. Osaa tunnistaa ja viestiä perusymmärryksen siitä, miten arvioida yksilöitä, ryhmiä ja perheitä, jotka ilmentävät itsemurha-ajatuksia ja/tai ovat psyykkisessä tai emotionaalisessa kriisissä

5.7. Ohjaussuhteiden päättäminen

- 5.7.1. Osaa edesauttaa ohjaussuhteiden muodostumisessa itsenäisyyttä tukevalla tavalla henkilöiden kanssa, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite
- 5.7.2. Osaa tehdä yhdessä asiakkaan kanssa toimintasuunnitelman menetelmistä ja toimista ennakoiden ohjausprosessin päättämistä

5.8. Yksilön valtaistuminen ja oikeudet

- 5.8.1. Osaa tukea eettistä päätöksentekoa ja henkilökohtaista vastuuta, joka on yhdenmukainen yksilön kulttuurin, arvojen ja uskomusten kanssa

5.9. Luottamuksellisuuden rajat

- 5.9.1. Osaa selittää luottamuksen lailliset rajat kuntoutusohjaajille siinä osavaltiossa, missä ohjaustyötä harjoittaa
- 5.9.2. Osaa tunnistaa vakiintuneet kuntoutusohjauksen eettiset standardit luottamuksellisuudelle ja soveltaa niitä käytännön asiakastilanteissa

5.10. Etiikka ohjaussuhteissa

- 5.10.1. Osaa selittää kuntoutusohjaajien eettisten ohjeiden vaikutukset käytännössä osana kuntoutusohjausprosessia
- 5.10.2. Osoittaa pätevyytensä käyttäessään vakiintunutta eettistä päätöksentekoprosessia kuntoutusohjauksen asiakastilanteissa

5.11. Ohjaajien esimiestyö

- 5.11.1. Osaa selittää ohjaajan esimiestyön tarkoituksen, merkityksen ja tarpeen ammatillisen kehityksen, kliinisen vastuun ja portinvartijan roolin tueksi vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin edistämiseksi

6. Ryhmässä työskentely ja perhedynamiikka

6.1. Ryhmädynamiikka ja ohjausteoria

- 6.1.1. Osaa soveltaa ryhmäohjauksen teorioita ja periaatteita työskennellessä henkilöiden kanssa, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite

6.2. Ryhmän johtamisen tyylit ja menetelmät

- 6.2.1. Hallitsee vaikuttavat ryhmän johtamisen taidot

6.3. Perhedynamiikka ja ohjausteoria

- 6.3.1. Osaa soveltaa ymmärrystä perheestä systeeminä ja perheen vaikutuksesta kuntoutusprosessiin

6.4. Perhettä tukevat interventiot

- 6.4.1. Osaa käyttää ohjausmenetelmiä tukeakseen yksilön perhettä ja läheisiä edunvalvojat mukaan lukien
- 6.4.2. Osaa fasilitoida ryhmäprosessia tukemaan kuntoutustavoitteita yksilön perheen ja läheisten kanssa edunvalvojat mukaan lukien

6.5. Yksilöitä ja perheitä koskettavat eettiset ja lainsäädännölliset kysymykset

- 6.5.1. Osaa soveltaa eettisiä ja lainsäädännöllisiä kysymyksiä ryhmäohjausprosessiin ja työhön perheiden kanssa

6.5.2. Osoittaa tietävänsä työn eettiset vaikutukset ryhmätilanteissa etnisiin, kulttuurisiin ja muuhun moninaisuuteen liittyvissä erityispiirteissä ja kysymyksissä työskenneltäessä toimintarajoitteisten henkilöiden kanssa

7. Arviointi

7.1. Arvioinnin merkitys

7.1.1. Osaa selittää arvioinnin tarkoituksen kuntoutusprosessissa

7.1.2. Osaa käyttää arvioinnin tuloksia kelpoisuuden määrittelyyn ja tehdä suunnitelmia palveluista

7.2. Arviointimenetelmät

7.2.1. Osaa tunnistaa soveltuvia arviointimenetelmiä henkilöiden, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, tarpeisiin.

7.2.2. Osaa kertoa lähteistä ja keinoista, jotka auttavat kuntoutusohjaajaa tunnistamaan asianmukaisen testin, mittarin tai muun arviointimenetelmän

7.2.3. Osaa kertoa tietokonepohjaisista arvioinneista kuntoutuksen ja työllistymisen suunnitteluun

7.3. Yksilön osallisuus arvioinnin suunnittelussa

7.3.1. Osaa fasilitoida yksilön osallistumista arvioitaessa kuntoutuksen soveltuvuutta tai itsenäisen elämän päämäärää ja tavoitteita

7.3.2. Osaa käyttää arviointia jatkuvana prosessina muodostettaessa suhdetta yksilöön, kuntoutuksen suunnittelussa ja tavoitteiden laadinnassa

7.3.3. Osaa arvioida yksilön kykyjä osallistua tietoiseen valintojen ja päätöksen tekoon

7.4. Mittaaminen ja tilastolliset periaatteet

7.4.1. Osaa kuvata mittaamisen peruskäsitteet ja siihen liittyvät tilastolliset termit

7.4.2. Käsittää validiteetin ja reliabiliteetin sekä mittareiden soveltuvuuden

7.5. Sopivien arviointimenetelmien valinta ja käyttö

7.5.1. Osaa selittää arviointimenetelmien ja mittareiden eroja (esim. soveltuvuus, älykkyys, kiinnostus, saavutus, ammatillinen arviointi, tilannekohtainen arviointi)

7.5.2. Osaa käyttää arviointimenetelmiä asiakkaan ammatillisten, itsenäisen elämän ja siirrettävien taitojen arvioimiseksi

7.6. Eettiset, lainsäädännölliset ja kulttuuriset näkökohdat arvioinnissa

- 7.6.1. Tuntee arvioinnin lainsäädännölliset, eettiset ja kulttuuriset vaikutukset kuntoutuspalveluihin
- 7.6.2. Osaa huomioida kulttuuriset vaikutukset suunnitellessaan arviointia
- 7.6.3. Osaa analysoida viitearvojen merkityksiä liittyen yksilön kulttuuriin

8. Tutkimus ja kuntoutusohjelman arviointi

8.1. Tilastotieteen perusteet ja psykometriset käsitteet

- 8.1.1. Ymmärtää tutkimuksen metodologiaa ja olennaiset tilastot

8.2. Tutkimuksen perusmenetelmät

- 8.2.1. Osaa tulkita kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia tutkimusartikkeleita kuntoutuksen ja sitä lähellä olevilla alueilla
- 8.2.2. Osaa käyttää tutkimuskirjallisuutta käytännön työssä (esim. valita soveltuvia interventioita ja suunnitella arviointia)

8.3. Kuntoutusohjauspalveluiden vaikuttavuus

- 8.3.1. Osaa suunnitella ja toteuttaa merkityksellisiä ohjelman arviointeja
- 8.3.2. Osaa tarjota perustelut tutkimuksen tärkeydelle ja kuntoutuspalveluiden kehittämiseksi

8.4. Eettiset, lainsäädännölliset ja kulttuuriset kysymykset liittyen tutkimustoimintaan ja kuntoutusohjelmien arviointiin

- 8.4.1. Osaa soveltaa tietoa eettisistä, lainsäädännöllisistä ja kulttuurisista kysymyksistä tutkimuksessa ja arvioinnissa kuntoutusohjauksen käytännön työhön

9. Vammaisuuden ja toimintarajoitteiden lääketieteellinen, toiminnallinen ja ympäristötekijöiden näkökulma

9.1. Ihmiskehon järjestelmät

- 9.1.1. Osaa selittää perustavanlaatuiset lääketieteelliset näkökulmat liittyen kehon järjestelmiin ja toimintarajoitteisiin

9.2. Lääketieteelliset käsitteet ja diagnoosit

- 9.2.1. Osoittaa ymmärryksen lääketieteen perusterminologiasta
- 9.2.2. Osoittaa ymmärryksen lääketieteen ja terveydenhoitoalan ammattiteissa käytetyistä diagnostisista prosesseista

9.3. Fyysiset, psyykkiset, kognitiiviset, aistitoimintojen ja kehitykselliset vammat tai toimintarajoitteet

9.3.1. Osaa käyttää olemassa olevaa tai hankittua tietoa yksilön toimintarajoitteen olemassaolosta, alkamisesta, vaikeusasteesta, kehityksestä ja odotetusta kestosta

9.3.2. Osaa ilmaista vammojen toiminnalliset rajoitteet

9.3.3. Osaa soveltaa perustietoa vammaisuuden tai toimintarajoitteiden vaikutuksesta yksilöön, perheeseen ja ympäristöön

9.3.4. Osaa selittää samanaikaisesti ilmenevien vammojen tai toimintarajoitteiden merkitystä

9.4. Apuvälineet

9.4.1. Osaa määrittää apuvälinetarpeen ja asianmukaiset interventiomahdollisuudet

9.4.2. Osaa tukea apuvälinetarpeiden arviota niiltä osin, kun ne liittyvät kuntoutuspalveluihin

9.5. Ympäristötekijöiden vaikutukset vammaisuuteen tai toimintarajoitteeseen

9.5.1. Osaa arvioida ympäristön merkityksen ja vaikutukset vammaisuuteen tai toimintarajoitteeseen

9.6. Toimintakyvyn luokittelu ja arviointi

9.6.1. Osoittaa tuntevansa toimintakyvyn luokituksen kuten ICF:n käytön

9.6.2. Osaa konsultoida lääketieteen ja terveydenhuoltoalan ammattilaisia henkilöiden, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, prognoosia, ennalta-ehkäisyä ja hyvinvoinnin strategioita koskien

10. Kuntoutuspalvelut, yksilökohtainen palveluohjaus ja näihin liittyvät palvelut

10.1. Ammatillinen kuntoutus

10.1.1. Osaa kuvailla järjestelmät, jotka tarjoavat ammatillisen kuntoutuksen palveluita ihmisille, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, sisältäen valtion järjestämän ammatillisen kuntoutuksen Yhdysvalloissa, yksityisen sektorin kuntoutuksen ja yhteisötason kuntoutuksen

- 10.1.2. Tuntee ja osaa suunnitella ammatillisen kuntoutuksen palveluiden toteutuksen henkilöiden kanssa, joilla on vamma tai toimintarajoite
- 10.1.3. Osaa antaa informaatiota mahdollisille työnantajille henkilöiden, joilla on vamma tai toimintarajoite, työllistämisen etuuksista

10.2. Palveluohjaus

- 10.2.1. Osaa arvioida palveluohjauksen tarpeen ja hyödyntää palveluohjausta
- 10.2.2. Osaa soveltaa palveluohjauksen peruseriaatteita, sisältäen asiakastietojen kirjaamisen ja tallentamisen
- 10.2.3. Tuntee kuntoutuksen yksilökohtaisen palveluohjauksen strategioita, jotka ovat näyttöön perustuvia
- 10.2.4. Osaa luoda seurantatapoja yksilön itsenäisen toiminnan maksimoimiseksi työllistymisen jälkeen toteutettavilla palveluilla

10.3. Itsenäinen elämä

- 10.3.1. Osaa tunnistaa ja suunnitella vaihtoehtoja itsenäisen elämän palveluiden toteuttamiseksi henkilöiden kanssa, joilla on vamma tai toimintarajoite

10.4. Koulusta työelämään siirtymän palvelut

- 10.4.1. Osaa kehittää osaamista siirtymäkohtien palveluissa, jotka edesauttavat yksilön siirtymistä koulusta työelämään

10.5. Työkykyasian hallinta

- 10.5.1. Osaa kuvailla työnantajalähtöisiä työkykyasian hallinnan käsitteitä, käytäntöjä ja ohjelmia

10.6. Työstä seuranneen vajaakuntoisen työkyvyn arviointi ja kuntoutuspalvelut

- 10.6.1. Osaa kuvailla työstä aiheutuneen vajaakuntoisuuden työkykyarvion ja –kuntoutuksen tarkoituksen, oikeustieteellisen työasian-tuntijan käytännöntyön tarkoituksen sekä syyt lähetteille näiden palveluiden piiriin

10.7. Päihdehuolto ja –kuntoutus

- 10.7.1. Osaa kuvailla erilaisia toipumisen malleja, jotka soveltuvat päihdehoitoon ja –kuntoutukseen
- 10.7.2. Osaa tunnistaa ja suositella hoitovaihtoehtoja, jotka edesauttavat toipumista onnistuneita tuloksia kuntoutuksessa

10.8. Psykiatrinen kuntoutus

- 10.8.1. Osaa tunnistaa ja suositella hoitovaihtoehtoja, jotka edesauttavat toipumista ja onnistuneita tuloksia kuntoutuksessa

10.9. Hyvinvointi ja sairauden ennaltaehkäisy

- 10.9.1. Osaa edistää elintapojen valintaa, jotka tukevat positiivista terveyttä ja ennaltaehkäisevät sairautta tai työkyvyttömyyttä

10.10. Yhteiskunnan resurssit

- 10.10.1. Osaa työskennellä virastojen kanssa edesauttaakseen henkilöiden, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, integraatiota ja inklusiota yhteiskunnassa
- 10.10.2. Osaa tunnistaa kuntoutuspalveluiden edut potentiaaleille henkilöille, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, työnantajille ja yleiselle kansalle

10.11. Yhteisötason kuntoutus ja palveluiden koordinointi

- 10.11.1. Osaa avustaa henkilöitä, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, saamaan ja käyttämään yhteiskunnassa tarjolla olevia palveluita
- 10.11.2. Osaa toimia yhteistyössä yksilön ja/tai perheen edunvalvojien ja muiden palveluntuottajien kanssa

10.12. Elämän hoito- ja palvelusuunnittelu

- 10.12.1. Osaa kuvailla elämän hoito- ja palvelusuunnittelun tarkoitukset ja käyttää näitä palveluita asianmukaisesti

10.13. Vakuutukset ja sosiaaliturva

- 10.13.1. Osoittaa tuntevansa työkyvyttömyysvakuutusten vaihtoehdot ja sosiaaliturvan etuudet
- 10.13.2. Osaa selittää lakisääteisen työntekijän tapaturmavakuutuksen, vammaisetuusjärjestelmän ja työkyvyn hallinnan funktiot

10.14. Ohjelmat erityisille kohderyhmille

- 10.14.1. Osaa kuvailla palveluohjelmat erityisille ryhmille (esim. henkilöt, joilla on selkäydinvamma, traumaattinen aivovamma, kehitysvamma tai aistivamma, vangit ja veteraanit)

10.15. NykYTEKNOLOGIA JA KUNTOUTUSOHJAUS

- 10.15.1. Osaa selittää ja suunnitella soveltuvien apuvälineiden käyttöä mukaan lukien tietokonepohjaiset ratkaisut
- 10.15.2. Osaa hyödyntää internetiä ja muuta teknologiaa avukseen vaikuttavaan palveluiden tuottamiseen
- 10.15.3. Osaa avustaa henkilöitä, joilla on jokin vamma tai toimintarajoite, kehittämään strategioita hakeakseen asianmukaisia mukautuksia tai muutostöitä
- 10.15.4. Osaa arvioida yksilölliset tarpeet kuntoutusteknologian palveluihin

(CORE Standards for Graduate Rehabilitation Counselor Education Programs & Self-Study Document 2014, 4-15.)